

ภาคผนวก ค

**กิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง
และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา**

กิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้ส่วนกลางเป็นผู้จัดทำ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น โดยยึดกรอบของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ให้มีความรู้ และทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในกระบวนการศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ย่อมจะต้องปรับปรุงทั้งความรู้และความสามารถที่จะเรียนรู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง คือ ต้องมีคุณลักษณะพิเศษในการที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำเป็นต้องรอดอยจากการศึกษาหรือการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเพียงอย่างเดียว คุณลักษณะพิเศษดังกล่าวคือ “ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง” (self-directed learning readiness, SDLR) (Guglielmino, 1977) ซึ่งเป็นความคิดเห็นว่าตนเองมีเจตคติ ความรู้ ความสามารถที่จะเรียนรู้โดยมีต้องให้ผู้อื่นกำหนดหรือ สั่งการ พร้อมทั้งจะเรียนรู้วิธีการเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ ทั้งอาจด้วยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม การที่บุคคลสามารถชี้นำตนเองที่จะเรียนรู้ (self-direction in learning) ย่อมเป็นโอกาสที่บุคคลจะเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ตลอดชีวิต (continuing education and life-long learning) การพัฒนาโดยการเรียนรู้โดยการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning, SDL) ย่อมเป็นหนทางที่ทำให้บุคคลเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด ดังนั้น การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความเชื่อว่า เมื่อบุคคลผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว บุคคลควรมีลักษณะของการเรียนรู้โดยชี้นำตนเอง และเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะต่าง ๆ ของคนที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

แนวคิดพื้นฐานในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่พัฒนาขึ้น เป็นการจัดกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นจากหลักการต่อไปนี้

ความเชื่อพื้นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองให้กับบุคคล

กิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำขึ้นภายใต้ความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การชี้นำตนเองเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน เพียงแต่จะมีมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเรียนรู้ การชี้นำตนเองในการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง จะเน้นถึงความรับผิดชอบของบุคคล และเชื่อในศักยภาพที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ และแนวทางในการส่งเสริมให้บุคคลมีการชี้นำตนเอง เพื่อการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นได้นั้น ต้องประกอบด้วยการพัฒนาให้บุคคลได้เกิดความสนใจที่จะหาประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการกระตุ้นให้บุคคลได้เกิดการชี้นำตนเองให้มากที่สุดเท่าที่ตัวบุคคลผู้นั้นจะสามารถทำได้ โดยการให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสในการประเมินความต้องการของตนเอง การวางแผนการเรียนรู้ การได้มาหรือการสร้างแหล่งความรู้ และการประเมินความก้าวหน้าของตนเองในการบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ จนกระทั่งบุคคลได้มีบทบาทของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองอย่างแท้จริง คือ การที่บุคคลสามารถคิดวางแผนการเรียนรู้เอง เลือกวิธีการเรียนด้วยตนเอง และวิธีการที่เป็นไปได้มากที่สุดสำหรับการชี้นำตนเองไปสู่ความต้องการตามที่กำหนดไว้ และจาก แนวคิดของ Guglielmino (1977) คือ “ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง” (self-directed learning readiness, SDLR) ซึ่งเป็นความคิดเห็นว่าตนเองมีเจตคติ ความรู้ ความสามารถที่จะเรียนรู้โดยมีต้องให้ผู้อื่นกำหนดหรือสั่งการ พร้อมทั้งจะเรียนรู้วิธีการเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ ทั้งอาจด้วยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม พบว่า บุคคลจะเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้นั้น ต้องมีลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการคือ

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การมีความสนใจในการเรียนรู้มากกว่าผู้อื่น มีความพึงพอใจกับความคิดริเริ่มของบุคคล มีความรักในการเรียนรู้และความคาดหวังว่าจะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แหล่งความรู้มีความดึงดูดใจ มีความอดทนต่อการค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย มี

ความสามารถในการยอมรับและใช้ประโยชน์จากคำวิจารณ์ได้ การนำความสามารถด้านสติปัญญา มาใช้ได้ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

2. มีอัตมโนทัศน์ในด้านของการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถจัดเวลาในการเรียนรู้ได้ มีระเบียบวินัยต่อตนเองมีความรู้ในด้านความจำเป็นในการเรียนรู้ และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มีความคิดเห็นต่อตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น

3. การมีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ ความสามารถติดตามปัญหายาก ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ความปรารถนาต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ ซึ่งชอบต่อการมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะทำงานด้วยตนเองได้ดี ซึ่งชอบในการเรียนรู้ มีความพอใจกับทักษะการอ่าน การทำความเข้าใจ มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งความรู้ต่าง ๆ มีความสามารถในการวางแผนการทำงานของตนเองได้ และมีความคิดริเริ่มในเรื่องการเริ่มต้นโครงการใหม่ ๆ

4. การมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ได้แก่ การมีทัศนคติต่อตนเองในด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลางหรือสูงกว่า ยินดีต่อการศึกษาในเรื่องที่ยาก ๆ ในขอบเขตที่ตนสนใจ มีความเชื่อมั่นต่อหน้าที่ในการสำรวจตรวจสอบเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งชอบที่จะมีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นต่อหน้าที่ในการสำรวจตรวจสอบเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งชอบที่จะมีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีความสามารถในการตัดสินใจความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองได้

5. รักการเรียนรู้ ได้แก่ มีความชื่นชมในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการเรียนรู้ มีความสนุกสนานกับการสืบสวนหาความจริง

6. ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ มีความคิดที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี สามารถคิดค้นวิธีการแปลก ๆ ใหม่ ๆ และความสามารถที่จะคิดวิธีต่าง ๆ ได้มากมายหลายวิธีสำหรับเรื่องนั้น ๆ

7. การมองอนาคตในแง่ดี ได้แก่ การมีความเข้าใจตนเองว่าเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสนุกสนานในการคิดถึงเรื่องในอนาคต มีแนวโน้มในการมองปัญหาว่าเป็นสิ่งท้าทายไม่ใช่สัญญาณให้หยุดกระทำ

8. ความสามารถในการใช้ทักษะทางการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา คือ มีความสามารถที่ใช้ทักษะพื้นฐานในการศึกษา ได้แก่ ทักษะการฟัง อ่าน เขียน และจำ มีทักษะในการแก้ปัญหา

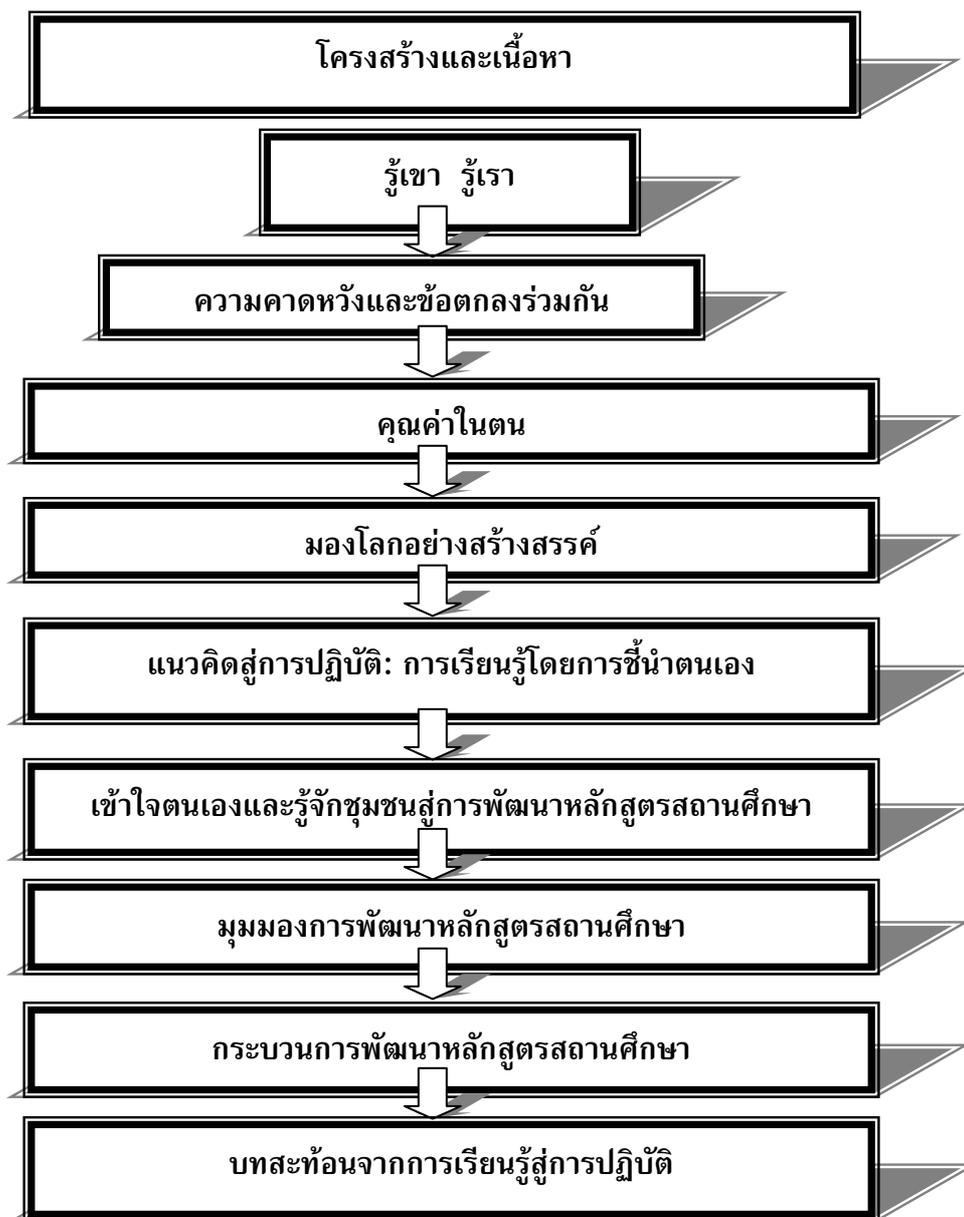
ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้ที่มีการชี้นำตนเองที่เพิ่มขึ้นได้ คือ การที่บุคคลได้รับเครื่องมือและการอำนวยความสะดวก โดยผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างเหมาะสมโดยใช้การจัดกิจกรรมที่อยู่ในรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมุ่งหวังให้สมาชิกสามารถสรุปประเด็นต่างๆ จากการกระทำของตนเองและกลุ่ม สมาชิกกลุ่มสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในการปรับตัวต่อการดำเนินชีวิตของตนได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่มีวิธีดำเนินการโดยการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการแล้ว สมาชิกควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. สมาชิกมีความตระหนัก และเห็นความจำเป็น รวมทั้งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง และมีระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสูงขึ้น

2. สมาชิกเห็นความสำคัญและตระหนักถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพิ่มขึ้น และมีเจตคติที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียน และชุมชน

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
ที่สมัครใจเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

คุณสมบัติของวิทยากร

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรม และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กิจกรรมการในประชุมเชิงปฏิบัติการ

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ เป็นการจัดกิจกรรมที่กำหนดให้คณะกรรมการ
บริหารหลักสูตรและงานวิชาการทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม มีการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และปฏิบัติกิจกรรมทุกกิจกรรม โดยมุ่งหวังให้สามารถสรุปประเด็น
ต่างๆ จากการกระทำของตนเองและกลุ่ม มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่ออภิปราย การใช้กรณีศึกษา
บทความ และข่าวเพื่อฝึกการแก้ปัญหาและหาคำตอบด้วยตนเอง

จากหลักการดังกล่าว ให้ดำเนินการประชุมปฏิบัติการตามรายละเอียดแต่ละกิจกรรมการ
เรียนรู้ ที่มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม มีการแบ่งกลุ่มย่อยๆ สมาชิกกลุ่มละ 3-5 คน
2. การจัดห้องประชุมเชิงปฏิบัติการ ควรจัดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการแบ่งกลุ่ม และ
การอภิปรายภายในกลุ่ม
3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้
การกำหนดใบกิจกรรมให้กลุ่มหรือสมาชิกแต่ละคน มีใบความรู้ให้สมาชิกได้ศึกษา หลังจากทำ
กิจกรรมในแต่ละครั้ง วิทยากรจะให้สมาชิกร่วมกันสรุป โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมส่วนที่บกพร่องให้
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเมื่อเริ่มกิจกรรมใหม่จะมีการทบทวนกิจกรรมเดิมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

อุปกรณ์/สื่อการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. ใบความรู้
2. ใบกิจกรรม
3. กรณีศึกษา บทความ และข่าว
4. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ ป้ายชื่อ บัตรคำ เป็นต้น

การวัดและประเมินผล

1. ก่อนเริ่มกิจกรรมใช้แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของ Guglielmino (1977) และแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ
2. ระหว่างการจัดกิจกรรม ใช้แบบสังเกตพฤติกรรม และการพูดคุยซักถาม
3. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
4. ผลการปฏิบัติงาน
5. เมื่อประชุมเชิงปฏิบัติการครบทุกกิจกรรมแล้ว ใช้แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของ Guglielmino (1977) แปลโดยผู้วิจัย และแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1

กิจกรรม รู้เขา รู้เรา

เวลา 30 นาที

อุปกรณ์/สื่อ ปากกาสี กระดาษ A4 กระดาษกาว กระดาษปรีฟ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเริ่มต้นทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิก
2. เพื่อให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสมาชิกด้วยกัน

แนวคิด

สิ่งแวดล้อมของการมีเพื่อนใหม่ คือ การทำความรู้จักคุ้นเคยกัน บรรยากาศที่เป็นกันเอง มารยาททางสังคมจะเป็นแนวทางการนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความร่วมมือในการทำงาน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรกล่าวแนะนำตนเองให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้จัก หลังจากนั้นวิทยากรอธิบายชี้แจงให้สมาชิกได้ทราบและเข้าใจเหตุผลของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการอบรมแล้วเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ซักถามข้อสงสัย รวมทั้งแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ
2. เริ่มต้นสนทนากับสมาชิกถึงความสำคัญของการทำความรู้จักกัน และเชื่อมโยงเข้าสู่การแนะนำกิจกรรม “รู้เขา รู้เรา”
3. อธิบายจุดประสงค์ของกิจกรรม โดยการอธิบายปากเปล่า

4. แจกกระดาษสมาชิกคนละ 1 แผ่น และชี้แจงขั้นตอนการทำงานดังนี้

- 1) ให้สมาชิกคิดสัญลักษณ์แทนตัวเองซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยใจคอ คนละ 1 ข้อ วาด/เขียนลงในกระดาษที่แจกให้
- 2) เขียนอุดมการณ์ แนวคิด หรือคำขวัญ ประจำตัวลงใต้ภาพ แล้วรวบรวมส่งวิทยากร
- 3) ให้สมาชิกเลือกกระดาษที่วิทยากรรวบรวมไว้มา 1 แผ่น แล้วโชว์ให้สมาชิกคนอื่น ๆ ดู ให้ทายว่า ภาพ/สัญลักษณ์แผ่นนี้ คือ เพื่อนสมาชิกคนใด เมื่อทายแล้วให้เพื่อนสมาชิกลำดับที่กระดาษรูปที่เตรียมไว้
- 4) หลังจากนั้น ให้สมาชิกเจ้าของแผ่นกระดาษ ออกมาเลือกกระดาษที่วิทยากรรวบรวมไว้ มา 1 แผ่น แล้วโชว์ให้สมาชิกคนอื่น ๆ ดู ให้ทายว่า ภาพ/สัญลักษณ์แผ่นนี้ คือ เพื่อนสมาชิกคนใด เมื่อทายแล้วให้เพื่อนสมาชิกลำดับที่กระดาษรูปที่เตรียมไว้ ทำเช่นนี้จนครบทุกคน
- 5) เมื่อครบทุกคนแล้วให้สมาชิกสรุปร่วมกันว่าได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. ผลการปฏิบัติจริง

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2

กิจกรรม	ความคาดหวังและข้อตกลงร่วมกัน
เวลา	1 ชั่วโมง
อุปกรณ์/สื่อ	ปากกาสี กระดาษปรู๊ฟ บัตรคำ กระดาษขาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกระบุความคาดหวังของตนเองในการเข้าร่วมการอบรม
2. เพื่อกำหนดระเบียบ และบทบาทหน้าที่ที่ร่วมกันของการอบรม โดยฉันทามติของสมาชิก

แนวคิด

การอบรมแบบมีส่วนร่วมต้องรับฟังแนวคิด ความต้องการของสมาชิก เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องตามกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงข้อตกลงร่วมกัน ระเบียบ และบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มที่สมาชิกมีฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะทำให้การอบรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. อธิบายวัตถุประสงค์ของกิจกรรม พร้อมกระตุ้นให้สมาชิกซักถาม และตอบคำถาม
2. หาความคาดหวังในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยแจกบัตรคำคนละ 2 ใบ

ใบที่ 1 เขียนความคาดหวัง 1 ประโยค

ใบที่ 2 เขียนข้อตกลงร่วมกันในการร่วมกิจกรรม 1 ประโยค

แล้วให้สมาชิกร่วมกันไปติดบนกระดาษปรู๊ฟที่เตรียมไว้ให้

3. สมาชิกร่วมกันจัดกลุ่มบนป้ายที่กำหนดให้ แล้วเขียนความคาดหวังของกลุ่ม และลำดับความสำคัญ

4. หาข้อตกลงร่วมกัน โดยให้สมาชิกจัดกลุ่มข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม และลำดับความสำคัญ

5. สมาชิกร่วมกันสรุปความคาดหวังและข้อตกลงร่วมกันติดไว้ด้านหลังห้องอบรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ และความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผลการปฏิบัติงาน

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3

กิจกรรม	คุณค่าแห่งตน
เวลา	1 ชั่วโมง
อุปกรณ์/สื่อ	ปากกาเคมี กระดาษปรู๊ฟ กระดาษขาว บัตรคำ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกเกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง และสร้างความภูมิใจในตนเอง
2. เพื่อให้สมาชิกสามารถระบุปัจจัยที่มีผลทำให้ตนได้รับความสำเร็จ และความต้องการความสำเร็จ รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับความสำเร็จอีกในอนาคต

แนวคิด

ทุกคนย่อมมีความสามารถอยู่ในตนเอง การมองเห็นถึงความสำคัญของตน จะนำไปสู่การรู้จักคุณค่าแห่งตน และถ้ามีโอกาสนำเสนอถึงความสามารถและผลสำเร็จในชีวิตให้ผู้อื่นได้รับทราบในโอกาสที่เหมาะสม จะทำให้คนเราเกิดความภาคภูมิใจยิ่งขึ้น การทบทวนความสำเร็จในอดีตจะช่วยสร้างเสริมความภูมิใจ กำลังใจ เจตคติที่ดี เกิดความเชื่อมั่นว่าตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้ และความต้องการประสบความสำเร็จต่อไปอีกในอนาคต ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองอย่างแท้จริงเป็นการเห็นคุณค่า คุณประโยชน์ในตนเอง เข้าใจตนเอง รับผิดชอบต่อทุกสิ่งที่เป็นเจ้าของ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล เห็นคุณค่าการยอมรับของผู้อื่น สามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านส่วนตัว ยอมรับ ยกย่อง ศรัทธาในตัวเองและผู้อื่น ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองเป็นความรู้สึกไว้วางใจตนเอง สามารถยอมรับในจุดบกพร่อง จุดอ่อนแอของตนและพยายามแก้ไข รวมทั้งยอมรับความสามารถของตนเองในบางครั้ง และพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อยไป เมื่อทำอะไรผิดแล้วก็สามารถยอมรับได้อย่างแท้จริง และแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. สมาชิกสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว พร้อมทั้งยกตัวอย่าง บุคคลในสังคมที่เคยพบ และเคยได้ยืมมา

2. แจกบัตรคำ ให้สมาชิกเขียนความสำเร็จที่ภาคภูมิใจในชีวิตในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา คนละ 1 เรื่อง (ตามใบกิจกรรมที่ 1) นำมาติดที่กระดานปฐพีที่จัดให้ แล้วร่วมกันจัดกลุ่มความสำเร็จที่คล้ายกัน เช่น อาชีพ ชีวิตครอบครัว และการศึกษา เป็นต้น

2.1 ร่วมกันจัดกลุ่มการดำเนินชีวิตที่ผ่านมา ที่ประสบความสำเร็จ

2.2 แบ่งกลุ่มสมาชิกตามกลุ่มกลุ่มการดำเนินชีวิตที่ผ่านมา ที่ประสบความสำเร็จที่คล้ายกัน แล้วให้อภิปรายร่วมกันในประเด็น

1) ความรู้สึกเมื่อประสบความสำเร็จ

2) ปัจจัยที่มีผลทำให้ตนได้รับความสำเร็จ

2.3 สรุปผลการอภิปรายของกลุ่ม และนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

3. ให้สมาชิกเขียนเรื่องที่มีความมุ่งหวัง ที่จะให้สำเร็จในอนาคตและซึ่งคาดว่าจะทำได้จริง คนละ 1 เรื่อง

3.1 ร่วมกันจัดกลุ่มตามความมุ่งหวัง

3.2 แบ่งกลุ่มสมาชิกตามความมุ่งหวัง ที่จะให้สำเร็จในอนาคตซึ่งคาดว่าจะทำได้จริง ที่คล้ายกัน แล้วให้อภิปรายร่วมกันในประเด็น

“ปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้ความคาดหวังได้รับความสำเร็จในอนาคต”

3.3 สรุปผลการอภิปรายของกลุ่ม และนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

4. สมาชิกร่วมกันสรุป ในประเด็น

“ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลประสบความสำเร็จในอดีตและอนาคตเป็นเรื่องที่ทุกคนได้ประสบมาแล้ว และสามารถที่จะปฏิบัติให้เกิดขึ้นกับตัวเองได้ตลอดเวลา รวมทั้งให้คำแนะนำคนอื่นได้”

5. วิทยากรให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเองว่ามีคุณค่า มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ มีความเชื่อมั่น และนับถือตัวเอง ส่วนการมีอัตมโนทัศน์ในด้านของการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพนั้น หมายถึง การมีความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถจัดเวลาในการเรียนรู้ได้ มีระเบียบวินัยต่อตนเองมีความรู้ในด้านความจำเป็นในการเรียนรู้ และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มีความคิดเห็นต่อตนเองว่า เป็นผู้ที่มีความอยากรู้ อยากเห็น วิทยากรกล่าวถึงประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนสมาชิกในกิจกรรมที่ผ่านมา จะเป็นการช่วยให้สมาชิกแต่ละคนล่วงรู้ด้วยว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จซึ่งเป็นจุดเด่นของเพื่อน ๆ สมาชิกซึ่งแตกต่างไปจากตนมีอะไรบ้าง และตนเคยนำปัจจัยเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์หรือไม่

6. ให้สมาชิกทุกคนจินตนาการว่าเมื่อสมาชิกมีความคิดเห็นต่อตนเองในทางบวกแล้วจะทำให้ตัวสมาชิกเองเกิดความคิดที่จะพัฒนาตนเองให้เต็มความสามารถของตนเองหรือไม่

7. สมาชิกและวิทยากรร่วมกันสรุปสาระสำคัญและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อคิด และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแนวคิด ดังตัวอย่างเช่น การให้สมาชิกรู้จักส่วนดีหรือจุดเด่นของตนเอง ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ เช่น ความอดทน ความพยายาม ความสามารถพิเศษ การมุ่งมั่นตั้งใจจริง ฯลฯ จุดเด่นเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของแต่ละคนต่อไปด้วย

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. การแสดงออกถึงความเป็นผลของความสำเร็จ ความคาดหวังในความสำเร็จ และการเสนอแนวคิดที่จะพัฒนาตนเองต่อกลุ่มอย่างน้อยเพียงใด

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4

กิจกรรม มองโลกอย่างสร้างสรรค์

เวลา 1 ชั่วโมง

อุปกรณ์/สื่อ ใช้คำถาม บัตรคำ แปรงสีฟัน ปากกา แจกันดอกไม้ กระดาษปรีฟ
ใบความรู้ เรื่อง “การมองโลกในแง่ดี และความคิดสร้างสรรค์”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของการมองโลกในแง่ดี ความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาทั้งความคิดในด้านบวก และความคิดสร้างสรรค์ที่มีในตนเอง
2. เพื่อฝึกแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์

แนวคิด

การดำเนินชีวิตของมนุษย์เรานั้นได้ใช้ความคิดมาช่วยในการตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในบางครั้งการมองโลกโดยใช้ความคิดนี้ ก็อาจจะมีมุมมองได้หลายด้าน เช่น ทางด้านบวกและทางด้านลบ การมองโลกในลักษณะเช่นนี้ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาทางจิตใจ ถ้ามองโลกในแง่ดีก็จะส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดในด้านดีโดยทำให้การแสดงออกของคน ๆ นั้นมีความสุขต่อการดำเนินชีวิตได้ การเปลี่ยนแปลง คือการไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ การเปิดโอกาสให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ทำให้คนเราก้าวหน้า โลกเราก้าวหน้าเพราะใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่ทำลายความสามารถของมนุษย์ เพราะเราต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ๆ ต้องอาศัยผู้รักการทำงาน ชีวิตคือการเปลี่ยนแปลง ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอนกนัย อันนำไปสู่การค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์ความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์ค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่ไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝัน หรือจินตนาการให้เป็นไปได้ จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

กิจกรรม แปรงสีฟันมหัศจรรย์

1. วิทยากรกล่าวทักทายสมาชิกและร่วมกันทบทวนการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ผ่านมา พร้อมอธิบายกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อ
2. แจกบัตรคำคนละ 1 แผ่น ให้เขียนประโยชน์ของแปรงสีฟัน ให้ได้มากที่สุด ในเวลา 3 นาที
3. วิทยากรถามสมาชิกว่า “ใครเขียนได้ 5 ชื่อ/10 ชื่อ/20 ชื่อ/30 ชื่อ ให้สมาชิกยกมือขึ้นตามลำดับ
4. ให้สมาชิกที่เขียนประโยชน์ของแปรงสีฟันที่ได้มากที่สุดกับที่ได้น้อยที่สุด แสดงความคิดเห็น
5. สมาชิกและวิทยากรร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ผู้ที่มีประสบการณ์และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ก็ย่อมที่จะมีความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมมุมมองที่แตกต่าง: สร้างสรรค์แจกันดอกไม้

1. สมาชิกวางแจกันดอกไม้ ไว้หน้าห้องประชุม
2. แจกบัตรคำ ให้สมาชิกเขียนในประเด็น “คุณคิดอย่างไรกับแจกันดอกไม้ที่คุณเห็น” ให้ได้มากที่สุด ในเวลา 3 นาที
3. ตรวจสอบความคิดเห็น โดยวิทยากรเลือกอาสาสมัคร ประมาณ 4-5 คน ให้อ่านความคิดเห็นของตนเอง
4. ระดมพลังสมอง “ทำไมสมาชิกจึงมองแจกันดอกไม้แตกต่างกัน หรือ เหมือนกัน”
5. วิทยากรเขียนความคิดเห็นบนกระดานสรุป

6. สมาชิกและวิทยากรร่วมกันสรุปความคิดเห็น

- 1) ประสบการณ์ 2) พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม 3) ความเชื่อ 4) ความรู้
- 5) สิ่งแวดล้อมทำให้คนเราตัดสินใจแตกต่างกัน

7. วิทยากรเสริมความรู้เรื่อง “การมองโลกในแง่ดี กับการทำงานและการดำเนินชีวิตที่จะทำให้คนและสังคมเป็นสุข

กิจกรรมฟังหูไว้หู

1. วิทยากร ชวนสมาชิกพูดคุย เรื่องเหตุการณ์การเมืองในปัจจุบันที่มีบุคคลที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล (กลุ่มพันธมิตร/กลุ่มสมัชชาประชาธิปไตย) ว่า ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

2. ให้สมาชิก แบ่งกลุ่มอภิปราย (10 นาที) ในการให้เหตุผล โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ในประเด็น “ท่านเชื่อกลุ่มใด เพราะเหตุใด” การที่เราฟังข่าวเราจะสรุปว่า เราได้รับข้อมูล เราจะไม่ฟังข้างเดียว เราต้องคิดก่อน โดยมองในหลายๆ มุมมอง

3. สมาชิกและวิทยากรสรุปร่วมกัน ถึงเรื่องของการเชื่อสิ่งใดไม่เชื่อสิ่งใด ต้องมีข้อมูลและข้อเท็จจริง

4. สมาชิกและวิทยากรร่วมกันสรุปจากกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม ในประเด็น “ความคิดสร้างสรรค์” “การมองโลกในแง่ดี” และ “ความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ความเชื่อ และสภาพทางสังคม วัฒนธรรม”

5. หลังจากนั้น ให้สมาชิกศึกษาไปความรู้ เรื่อง “การมองโลกในแง่ดี และความคิดสร้างสรรค์”

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต ซักถาม
2. ผลของการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ใบความรู้

เรื่อง “การมองโลกในแง่ดี และความคิดสร้างสรรค์”

ความหมายและความสำคัญของการมองโลกในแง่ดี

การดำเนินชีวิตของมนุษย์เรานั้นได้ใช้ความคิดมาช่วยในการตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในบางครั้งการมองโลกโดยใช้ความคิดนี้ ก็อาจจะมีมุมมองได้หลายด้าน เช่น ทางด้านบวกและทางด้านลบ การมองโลกในลักษณะเช่นนี้ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาทางจิตใจ เป็นต้นว่า ถ้ามองโลกในแง่ดีก็จะส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดในด้านดีโดยทำให้การแสดงออกของคน ๆ นั้นมีความสุขต่อการดำเนินชีวิตได้ แต่ในทางกลับกันถ้ามองโลกในแง่ร้ายก็จะส่งผลมายังความรู้สึกนึกคิดทำให้จิตใจเกิดความวิตกกังวล ขาดความสุข และอาจจะทำให้มองคนรอบข้างอย่างไม่เป็นมิตรได้ ฉะนั้น การมองโลกในแง่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตควรมีหลักอย่างไร ลองฟังความคิดเห็นของบุคคลทั่วไปว่าเรามีความเข้าใจกันอย่างไรดูบ้าง

การมองโลกในแง่ดี หมายถึงมองสิ่งต่าง ๆ หรือมองปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาในทางที่ดี ในทางบวกไม่ใช่ในทางลบ มีผลต่อสุขภาพจิตของเราด้วย มองสิ่งรอบข้าง รอบตัวเรา และมองดูคนรอบข้างด้วย รวมทั้งมองตัวเราเองด้วย

สำหรับการมองโลกในแง่ดี คิดว่าถ้าเรามองคนรอบตัวหรือมองเหตุการณ์ที่ผ่านมา ถ้าเราคิดในสิ่งที่ดี คือ ไม่คิดมาก คิดว่าคงจะไม่มีเหตุการณ์อะไรเข้ามาสู่ตัวเรา จะทำให้จิตใจเราเป็นสุข ซึ่งจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการทำงานและครอบครัวของเราด้วย

หลักการมองโลกในแง่ดี

คำว่า การมองโลกในแง่ดี โดยในแง่ของภาษาสามารถแยกออกเป็น 3 คำแตกต่างกัน คำที่หนึ่งคือ การมอง คำที่สองคือ โลก คำที่สาม คือ ในแง่ดี

เป้าหมายของการมอง คือ เพื่อให้เห็นการจะเห็นสิ่งใดเรามีวิธีเห็น 2 วิธี

1. ใช้ตามอง เรียกว่ามองเห็น เราเห็นห้องน้ำ กาแฟ เห็นสรรพสิ่งในโลกเราใช้ตามอง

2. คิดเห็น เรากับคุณแม่อยู่ห่างกันแต่พอเราหลับตาเรายังนึกถึงคุณแม่ได้ เราไม่ได้ไปเมืองนอกมานานหลับตาก็ยังนึกถึงสมัยเราเรียน ๆ ที่ตรงนั้น อย่างนี้เรียกว่าคิดเห็น เพราะฉะนั้นการที่จะเห็นสิ่งใดสามารถทำได้ทั้งตากับคิด

การมองโลกบางครั้งอาจมองดูเห็นแป๊บคิดเลย หรือบางที่ไม่ต้องเห็นแต่จินตนาการ ท่านคิดและเห็น

คำว่าโลก เราสามารถแยกเป็น 2 อย่าง คือ โลกที่เป็นธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา อย่างนี้เรียกว่าเป็นธรรมชาติโลกอีกความหมายหนึ่ง คือ โลกของมนุษย์ พวกที่มนุษย์อยู่เรียกว่าสังคมมนุษย์ เพราะฉะนั้นเวลามองโลกอาจมองธรรมชาติ บางคนบอกว่ามอง ภูเขาสวย เห็นทิวไม้แล้วชอบ เรียกว่ามองธรรมชาติ แต่บางครั้งมองมนุษย์ด้วยกัน มองเห็นบุคคลอื่นแล้วสบายใจ เรียกว่าการมองเหมือนกัน เพราะฉะนั้นโลกจึงแยกออกเป็น 2 ส่วน คือธรรมชาติกับมนุษย์

คำว่าดี เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ในทางปรัชญาถือว่าดี หมายถึงสิ่งที่จะนำไปสู่ตัวอย่างเช่น ยาดี หมายถึงยาที่นำไปสู่ คือยารักษาโรคนั่นเอง มีดีดี คือมีดีที่นำไปสู่ คือสามารถตัดอะไรได้ หรืออาหารดี หมายความว่าอาหารนำไปสู่ให้เรามีสุขภาพดีขึ้น เพราะฉะนั้นอะไรที่นำไปสู่สักอย่างหนึ่งเราเรียกว่าดี ดีในที่นี้ดูได้ 2 ทางคือ นำไปทำให้เราเกิดความสุข หรือนำไปเพื่อให้เราทำงานประสบความสำเร็จ ชีวิตเราหนีการทำงานไม่ได้ หนีชีวิตส่วนตัวไม่ได้ เพราะฉะนั้นดูว่ามองคนแล้วทำให้เราเกิดความสุข ทำให้ทำงานประสบความสำเร็จ

ถ้ารวม 3 ตัวคือเราเห็น หรือเราคิดเกี่ยวกับคน แล้วทำให้เรามีความสุข เรามอง เราคิดกับคน ทำให้เราประสบความสำเร็จ นี่คือความหมาย

สรุปความสำคัญของคำว่า การมองโลกในแง่ดี คือ 3 อย่างนี้ต้องผูกพันกันเสมอคือ การคิด การทำ และผลการกระทำ ถ้าเราคิดดีเราก็ทำดี ผลจะได้ดีด้วย ตัวอย่างเช่น เราคิดถึงเรื่องอาหาร ถ้าเราคิดว่าอาหารนี้ดี เราซื้ออาหารนี้ และผลจะมีต่อร่างกายเรา ถ้าเราคิดถึงสุขภาพ เรื่องการออกกำลังกาย เราก็ไปออกกำลังกาย ผลที่ตามมาคือ ร่างกายเราแข็งแรง เพราะฉะนั้นถ้าเราคิดอย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง และผลการกระทำออกมาอย่างหนึ่งเสมอ

ถ้าการมองโลกจะมีความสำคัญคือ จะช่วยทำให้ชีวิตเรามีความสุข เพราะเราคิดคน ๆ นี้ในแง่ดี เราจะพูดดีกับเขา ผลตามมาก็คือเขาจะมีปฏิริยาในทางดีกับเรา ถ้าเราคิดในทางร้ายต่อเขา เช่น สมมติคุณกำลังยืนอยู่ มีคน ๆ หนึ่งมาเหยียบเท้าคุณ ถ้าคิดว่าคนที่มาเหยียบเท้าคุณ เขาไม่สบายจะเป็นลม แสดงว่าคุณคิดว่าเขาสุขภาพไม่ดี คุณจะช่วยพยุงเขา แต่ถ้าคุณคิดว่าคนนี้

แกลังค์คุณ แสดงว่าคุณมองในแง่ไม่ดี คุณจะมีปฏิกิริยาคือผลักเขา เมื่อคุณผลักเขา ๆ อาจผลักคุณและเกิดการต่อสู้กันได้ เพราะฉะนั้นคิดที่ดีจะช่วยทำให้ชีวิตเรามีความสุข ถ้าคิดร้ายหรือคิดทางลบชีวิตเราเป็นทุกข์ ถ้าคิดในทางที่ดีเราทำงานประสบความสำเร็จ ถ้าคิดในแง่ลบงานของเราจะมีทุกข์ตามไปด้วย (ที่มา: <http://www.stou.ac.th/Thai/Offices/Oce/Knowledge/4-46/page6-4-46.html>)

สุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับอะไร?

ข่าวที่มีผู้ถูกหวยรัฐบาลได้รางวัลเป็นจำนวนหลายล้านบาท เรียกว่าเป็นเศรษฐีภายในชั่วข้ามคืน คงเป็นข่าวที่ทุกท่านผ่านตามาแล้ว และก็ดูเหมือนจะเป็นทุกขลาภอยู่ไม่น้อยที่ต้องหลบเลี่ยงผู้ที่มาหยิบยืมเงินทอง รวมทั้ง โจร-ขโมย จึงจะแบ่งปันเงินเอาไปใช้

ในต่างประเทศ ก็เคยมีการศึกษาถึงชีวิตคนที่ถูกหวยในลักษณะของกรณีศึกษาก็ค้นพบว่าหลายต่อหลายคน ประสบความทุกข์ยากแสนสาหัสกว่าเดิม หลายรายต้องสูญเสียเงินทองจำนวนมาก มีอยู่รายหนึ่งที่สุดท้ายกลับไปทำงานเป็นพนักงานทำความสะอาด ความเป็นจริงแล้ว พบว่าวิธีคิด หรือโลกทัศน์ของเราต่างหากที่บ่งบอกถึงความสามารถในการมีความสุขหรือความทุกข์

วิธีคิดอย่างไร นำมาซึ่งความสุข?

คงไม่ใช่วิธีคิดแบบเดียวอย่างแน่นอน แต่วิธีคิดซึ่งมีอยู่หลายแบบและนำมาซึ่งความสุขนั้น มักมีพื้นฐานคล้าย ๆ กัน คือ การมองด้านบวกหรือคาดหวังด้านบวกรวมทั้งมองเห็นประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ (แม้ว่าจะจะเป็นเหตุการณ์ที่เลวร้ายก็ตาม)

แต่กว่าที่คนเราจะ “บรรลุ” ความเข้าใจได้ ก็อาจใช้เวลาเป็นสิบ ๆ ปี เลยทีเดียว คริสโตเฟอร์ รีฟ อดีตดารานาในบทบาทของซูเปอร์แมน ได้ประสบอุบัติเหตุตกจากหลังม้า เขาเคยให้สัมภาษณ์ในรายการหนึ่งว่า เขาต้องปรับตัวอย่างมากในช่วงแรก ๆ แล้วในที่สุด เขาก็สามารถมีความสุขได้ แม้ว่าจะไม่สามารถขยับแขนขยับขาได้ตั้งใจนึกก็ตาม

ผู้บริหารคนหนึ่งของบริษัทในเครือเชื้อกระตาสยาม เล่าว่า เขาโชคดีที่ถูกลูกค้าย่ำเมือสิบกว่าปีที่แล้วในเวลานั้น ลูกค้าย่ำเป็นผู้จัดการบริษัทแถวถนนสาธุประดิษฐ์ ไม่พอใจเซลล์ขายกระตาสยามคนก่อนเป็นอย่างยิ่งที่ปรับราคากระตาสยามโดยกระทันหัน จนทำให้บริษัทของเขาต้องสูญเสียเงินจำนวนมากเขา (เซลล์ขายกระตาสยาม) ท่านนี้ได้ใช้ความพยายามเอาชนะใจลูกค้าคนนี้อยู่

6 เดือนเต็ม ๆ อันเป็นเวลาที้อเตอร์ลือตปรากฏขึ้น “ผมขอบคุณวิกฤติการณ์ในครั้งนั้นมาก มันทำให้ผมเข้าใจในอาชีพนักขายและสอนบทเรียนที่สำคัญมาจนถึงปัจจุบัน”

จากตัวอย่างดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า

1. ผู้ประสบความสำเร็จมักผ่านวิกฤติการณ์และได้บทเรียนมาแล้วทั้งสิ้น
2. ผู้ที่จะมีความสุขในการทำงานและใช้ชีวิตได้ ย่อมต้องใช้วิธีคิดที่เป็นด้านบวกซึ่งได้รับการพิสูจน์มาแล้ว

หากอยากมีความสุขต้องเริ่มจากการสร้างความคิดด้านบวก มองเหตุการณ์อย่างได้ประโยชน์ (ที่มา: <http://drterd.com/news/view.asp?id=4>)

การพัฒนาความคิดเชิงบวก (+) และความคิดสร้างสรรค์

โดยปกติมนุษย์จะมีความคิด 3 แบบคือ แบบธรรมดา แบบบวก (+) และแบบลบ (-) แต่ปริมาณของคนที่คิดลบ จะมีมากขึ้น เมื่อเทียบกับคนคิดบวก

สมมติว่าคุณนั่งอยู่คนเดียวในสถานที่สาธารณะแห่งหนึ่ง เกิดมีผู้ชายวัยกลางคน ๆ หนึ่ง แต่งกายปกติ แต่ไม่รู้จั๊กกับคุณ เดินเข้ามาหาและยิ้มให้คุณ

คุณคิดอย่างไร

ถ้าคิดว่าเขาก็เป็นคน ๆ หนึ่งที่ยิ้มให้ก็แค่นั้นเอง คุณอาจยิ้มตอบ หรือไม่สนใจก็ได้ นั่นก็คือ คุณคิดแบบคนทั่วไป ไม่บวก (+) และไม่ลบ (-)

ถ้าคุณคิดว่าเขาอาจจั๊กกับคุณ หรืออยากเป็นมิตร นั่นก็คือ คุณคิดแบบบวก (+) ซึ่งจะช่วยให้คุณยิ้มตอบและแสดงที่ทำเป็นมิตร

แต่ถ้าคุณคิดว่า เขาจะเข้ามาทำอะไรที่ไม่ดีกับคุณ หรือมาหลอกคุณ หรือคิดว่าเขาเป็นคนไม่ปกติ ป่วยหรือเปล่า เพราะไม่รู้จั๊กกันแต่มายิ้มให้ ก็เท่ากับคุณคิดแบบลบ (-) ทำให้คุณมองเขาไม่ดี พฤติกรรมที่แสดงออกไปจะเป็นแบบระมัดระวังมาก หรือไม่สุภาพ

คนที่มีความคิดแบบบวก (+) เสมอ ๆ (Positive Thinking) จะเป็นคนโชคดี มักมีความสุขมากกว่าคนอื่น มีมิตรมากขึ้น

แม้จะเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงในชีวิต เขาก็จะมองโลกและชีวิตในแง่บวก (+) ทำให้ไม่ทุกข์มาก และจะเกิดกำลังใจจะหาวิธีแก้ไขปัญหา

ส่วนคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ได้นั้น ชีวิตของเขาจะมีความสุข เพราะเขาสามารถมองเห็นความหลากหลายของแนวคิดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อมองสิ่งของหรือเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตาม ในขณะที่คนอื่นมักจะมองเห็นหรือคิดถึงแนวทางเดียว ซึ่งเป็นแนวทางเดิม ๆ ด้วย

ความคิดสร้างสรรค์สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่งได้ โดยทั้งสองสิ่งนี้ไม่ต้องเกี่ยวข้องกัน เป็นการคิดข้ามความคิดเดิม ๆ ตัดรูปแบบและการเรียงลำดับแบบเดิม ๆ เป็นความคิดที่เคลื่อนไหวเพื่อสร้างสรรค์ กระโดดข้ามขั้นตอนได้ไม่มีข้อห้ามหรือข้อจำกัด เคลื่อนไหวไปตามทิศทางที่น่าจะเป็นที่สุด ไม่มีขอบเขตชัดเจน ทุกอย่างเป็นไปได้ทั้งนั้น

ตัวอย่างเช่น คนทั่วไปที่มีความคิดธรรมดา จะคิดถึงทีวีที่มีภาพสี มีเสียงดังออกมา

แต่คนคิดสร้างสรรค์อาจจะคิดต่อไปว่า ทีวีน่าจะส่งกลิ่นได้ด้วยตามภาพที่เห็นในจอทีวี ซึ่งในขณะนั้นยังไม่เป็นจริง แต่เขาสามารถมองเห็นความเป็นไปได้

คนที่คิดสร้างสรรค์ได้ จึงสามารถคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ได้เรื่อย ๆ

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นี้ ทำได้ยากกว่าความคิดทางบวก

แต่คนที่สามารถมีความคิดทางบวกได้แล้ว จะต่อเนื่องไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ได้ง่ายขึ้น

ความคิดทางบวกมีลักษณะดังนี้

1. เป็นความคิดแบบเปิดใจ
2. มองโลกและชีวิตในแง่ดี

3. ไม่ตัดสินว่าผิดหรือถูก ไม่พิพากษา แต่จะใช้คำว่าชอบ หรือไม่ชอบ
4. เกิดความมั่นใจในความคิดและตัวเองว่าสามารถคิดได้ โดยไม่ต้องกลัวความผิดหรือถูก
5. กลับบอกตัวเองว่าคิดอย่างไร และกลับบอกคนอื่นที่เหมาะสมต่อไป

คนที่คิดบวกจะเกิดความสุขได้ง่าย รู้สึกดี ๆ กับตัวเองและคนอื่น ลดความเครียด พอใจกับงาน ทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี พอใจชีวิตตนเองและคนอื่น ทำให้มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถเปิดใจได้มาก เกิดมิตรภาพและความรักได้ง่าย รับข้อมูลได้มากขึ้น เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ได้

ที่สำคัญจะมองเห็นสิ่งดี ๆ ที่จะเกิดขึ้นใหม่ ๆ ได้เสมอ ๆ ซึ่งคนธรรมดาหรือคนที่คิดทางลบจะมองไม่เห็นสิ่งเหล่านี้เลย

โลกทุกวันนี้เราจะพบคนคิดทางลบ (-) มากขึ้น พวกนี้มักจะมีเงื่อนไขมาก ชอบสร้างเงื่อนไข ระวัง มีอุปสรรคในการสื่อสารและความเข้าใจ พูดกันไม่ค่อยเข้าใจ มีข้อมูลจำกัด มองโลกและชีวิตในแง่ไม่ดี ชอบจับผิดผู้คน ชอบขัดขวางขัดแย้ง คิดเรื่องหยุ่มหยุิม ๆ และมักเป็นอุปสรรคที่ทำให้คนอื่นไม่มีความสุขไปด้วย

ลองชำเลืองดูคนรอบ ๆ ตัวคุณซิว่า มีคนที่คิดทางบวก (+) หรือคิดทางลบมากกว่ากัน และคุณเองเป็นคนที่คิดแบบไหน

สุดยอดของความคิดดี ๆ ที่อยากเอ่ยถึงอีกอย่างหนึ่งก็คือความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

ใคร ๆ ก็อยากมี แต่ไม่ใช่ทุกคนจะมีได้

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่เกิดขึ้นคล้าย ๆ การมีอารมณ์ขันร่วมกับการมีจินตนาการที่กว้างไกล

บางคนเรียกความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดแนวข้างหรือแนวคิดทางขวาง (Lateral Thinking) และเรียกความคิดปกติทั่วไป เป็นแนวคิดทางตั้งหรือทางตั้ง (Vertical Thinking)

อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ เป็นเพราะมนุษย์ชินต่อการคิดถึงเรื่องเก่า ๆ ในแบบเดิม และคิดว่าของเก่าดีพอแล้ว ขาดจินตนาการที่สร้างสรรค์ ขาดความเชื่อที่ดี ๆ นึกถึงคำว่าเป็นไปไม่ได้เสมอ กลัวการทำผิด กลัวคนตำหนิหรืออายถ้าคิดแล้วทำไม่สำเร็จ ไม่กล้าเสี่ยง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ดูถูกตัวเองว่าคิดอะไรใหม่ ๆ ไม่ได้หรอก ชินต่อการตอบคำถามด้วยคำตอบเพียงข้อเดียว ทำให้ไม่นึกถึงคำตอบข้อที่น่าเป็นไปได้ต่อ ๆ ไป ยึดมาตรฐานที่คนอื่นกำหนดไว้แล้ว ถ้าทำผิดจากมาตรฐานเดิมเกรงว่าจะถูกมองเป็นคนประหลาด

คนที่คิดสร้างสรรค์นั้นมักจะเป็นคนกระฉับกระเฉง คล่องแคล่ว สมองซึกขำทำงานได้ดี (สมองซึกขำทำงานเกี่ยวกับความสุนทรีย์ จินตนาการ ดนตรี ศิลปะ สี มิติ อารมณ์ขัน)

ถ้าเป็นพวกที่สมองซึกขำทำงานได้ดี มักยึดติดรูปแบบความคิดเดิม ไม่ค่อยเกิดความคิดสร้างสรรค์ (สมองซึกขำทำงานเกี่ยวกับเหตุผล วิทยาศาสตร์ ความถูกต้อง ภาษา เลข การวิเคราะห์ ความเป็นจริง)

ถ้าอยากมีความสุข ต้องคิดแนวบวกให้มากขึ้น

และถ้าอยากมีความสุขในชีวิต ต้องคิดแบบสร้างสรรค์ให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

วิทยา นาควัชระ. 2548. วิธีคิด ให้ชีวิตเป็นสุข. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5

หัวข้อเรื่อง แนวคิดสู่การปฏิบัติ: การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

เวลา 2 ชั่วโมง

อุปกรณ์/สื่อ บทความ ข่าว รูปภาพ

ใบกิจกรรม เรื่อง 1) บัณฑิตสูงวัย 2) ปัญหา “ปลวกกินบ้าน” 3) “กรณีลูกหมอมินโรงเรียน” 4) จดหมายการเปิดผนึกถึงประชาชนคนไทย ฉบับที่ 6 “บทเรียนของเด็กไทยวันนี้ เพื่อวันข้างหน้า” 5) Critical Thinking : วิธีคิดของวิญญูชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกทราบและเข้าใจในแนวคิด การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
2. เพื่อนำไปสู่ลักษณะการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองที่ใฝ่เรียนรู้ เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองความรับผิดชอบในการเรียนรู้ การมองอนาคตในแง่ดี ของสมาชิก รวมทั้งสมาชิกเห็นความสำคัญ และตระหนักในความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

แนวคิด

คุณลักษณะพิเศษในการที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยมีจำเป็นต้องรอคอยจากการศึกษาหรือการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเพียงอย่างเดียว คุณลักษณะพิเศษ ดังกล่าวคือ “ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง” (Self-Directed Learning Readiness, SDLR) ซึ่งเป็นความคิดเห็น ว่า ตนเองมีเจตคติ ความรู้ ความสามารถที่จะเรียนรู้โดยมีต้องให้คนอื่น กำหนดหรือสั่งการ พร้อมที่จะเรียนรู้วิธีการเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ ทั้งอาจด้วยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม การที่บุคคลสามารถชี้นำตนเองที่จะเรียนรู้ ย่อมเป็นโอกาสที่บุคคลจะเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาการเรียนรู้โดย การชี้นำตนเอง ย่อมเป็นหนทางที่ทำให้บุคคลเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. สมาชิกทบทวนประสบการณ์เดิม และสาระสำคัญของการทำกิจกรรมในครั้งที่แล้ว
2. แบ่งกลุ่มสมาชิก ร่วมกันอภิปราย ในประเด็นตามใบกิจกรรม
3. สมาชิกร่วมกันสรุปผลการอภิปราย ในประเด็นต่าง ๆ ตามใบกิจกรรม

กลุ่มที่ 1

1) ให้สมาชิกศึกษาภาพข่าว การสำเร็จการศึกษาจากภาพ ของ บัณฑิตสูงวัย แบ่งกลุ่ม พร้อมอภิปรายร่วมกัน ตามใบกิจกรรม ในประเด็น

(1) “ความรู้สึกของท่านต่อภาพที่ได้เห็น”

(2) “ทำไมบุคคลในภาพ ถึงประสบความสำเร็จในการเรียนรู้”

2) ให้สมาชิกอ่านเรื่องของ พลวกินบ้าน แบ่งกลุ่มพร้อมอภิปราย ตามใบกิจกรรม ในประเด็น “คุณลักษณะของบุคคลที่ค้นพบวิธีกำจัดปลวก”

กลุ่มที่ 2

1) ให้สมาชิกอ่านบทความ ในใบกิจกรรม 3 เรื่อง “กรณีลูกหมอมะเร็งโรงเรียน” แล้วให้สมาชิกร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นในประเด็นคำถาม ผู้เขียนมีเจตนาอะไร/ผู้เขียนพูดถึงเรื่องอะไรที่คุณคาดไม่ถึงบ้าง หรือมีอะไรที่คุณไม่เคยพบเห็นมาเลยในชีวิตบ้าง/เจตนาารมณ์รวมถึงแนวของเรื่องนี้ ผู้เขียนต้องการจะสื่ออะไร ผู้เขียนคิดอะไร และผู้เขียนต้องการอะไร

2) การเริ่มต้น ดี เป็นอย่างไร ความสุขเป็นอย่างไร

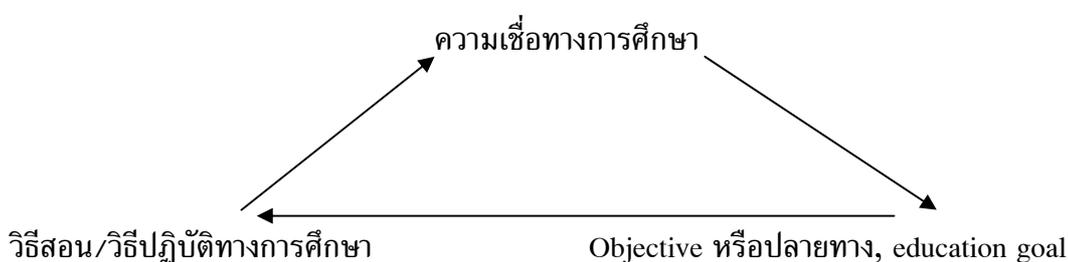
3) ถ้าคุณมีลูกคุณอยากให้ลูกมีอะไร ปกติแล้วทุกคนจะรักลูก อยากให้ลูกดีที่สุดเท่าที่เราคิดได้ ให้แต่ละคนบอกได้ว่า อยากให้ลูกโตขึ้นเป็นอะไร (สิ่งที่ดีที่สุดแล้ว)

กลุ่มที่ 3

ให้สมาชิกอ่านบทความ ในใบกิจกรรม 4 เรื่อง จดหมายเปิดผนึกถึงประชาชนคนไทย ฉบับที่ 6 “บทเรียนของเด็กไทยวันนี้ เพื่อวันข้างหน้า” ร่วมกันอภิปรายประเด็น วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งให้เหตุผล

4. สมาชิกสรุปประเด็นที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน ละวิทยาการสรุปเพิ่มเติม ในส่วนของบุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองว่า จะเป็นคนที่มีความตระหนักในการเรียนรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ต้องการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง สู้ปัญหา เห็นปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย สนุกกับการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักเลือกแหล่งเรียนรู้ และใช้ยุทธวิธีที่หลากหลาย เพื่อบรรลุเป้าหมาย

5. วิทยากรนำอภิปราย เชิญชวนให้สมาชิกได้ร่วมกันคิด และอภิปรายร่วมกัน เริ่มจากการนำเสนอภาพรวมสั้น ๆ โดยการตั้งคำถามถึงประสบการณ์ ในประเด็นของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองเต็มมีในระบบ-ปรัชญาการศึกษา (ความเชื่อ) การจัดการศึกษา ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ (objective) ซึ่งวัตถุประสงค์มาจากความเชื่อทางการศึกษา

6. สมาชิกร่วมกันทบทวนแนวคิด/ความเชื่อ รวมทั้งให้สมาชิกศึกษาใบกิจกรรมเรื่อง “Critical thinking: วิธีคิดของวิญญูชน” เป็นรูปแบบของวิธีการคิด เป็นการสอนให้สมาชิกได้คิด สมาชิกและวิทยากรอภิปรายร่วมกัน ในเนื้อหาของบทความ โดยวิทยากรเน้น ข้อ 1-3.2 ว่า ทำไมแตกต่างกัน คำตอบที่ควรจะได้คือเพราะมาจากความเชื่อแตกต่างกัน แต่ละคนปฏิบัติในสิ่งที่ตัวเองเห็นว่าดี เวลาจัดการศึกษา นำไปสู่ความดีนั้น (เก่ง ดี มีสุข) ลักษณะของสามด้าน คุณภาพชีวิตที่ดี (จปฐ 8) นั่นคือ ปลายทางของการจัดการศึกษาชาติ บนพื้นฐานการจัดการศึกษานั้น ต้องการให้คนมีความสุข เพราะความเชื่อต่างกัน มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาต่างกัน ความเชื่อ เป็น ความสุข ความดี วิธีได้มาซึ่งความรู้ ความสามารถ คนเรามีความเชื่อต่างกัน บางคนเน้นวัตถุ ถ้าเราเชื่อตามแนวพระพุทธเจ้า เน้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีศักดิ์ศรีเท่ากัน นั่นคือ ความแตกต่างของมนุษย์ มนุษยนิยม เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ ยึดหลักการให้

อิสระเสรีภาพ เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล มนุษย์ต้องการพัฒนาตนเองโดยสามารถพัฒนาได้ สามารถค้นหาความต้องการของตนเองได้ มองว่าทุกคนมีความสามารถ ที่แตกต่างกัน คนเราจะพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต้องมีแรงจูงใจภายใน มนุษย์รักดี อยากพัฒนา ภายใต้บรรยากาศที่มีเสรีภาพและไว้วางใจ นั่นคือ มนุษย์ต้องการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ (การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ จะได้เปรียบแบบการเรียนรู้แบบอื่น ดีกว่าให้คนอื่นชี้นำ) วิทยากรยกตัวอย่าง ถ้าคนเรารักดี ต้องการปรับปรุงเรื่อย ๆ เป็นแรงบันดาลใจที่มาจากตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เหมาะสำหรับการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยี ในปัจจุบัน ดังนั้น ถ้าเราต้องทำหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องรับการความเปลี่ยนแปลง

การวัดและประเมินผล

1. สังคมจากความสนใจและความตั้งใจที่สมาชิกมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากความร่วมมือในการทำกิจกรรม การซักถามเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นที่เป็นข้อสงสัยต่างๆ การทำบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรม

ใบกิจกรรม

เรื่อง บัณฑิตสูงวัย

คำชี้แจง ให้สมาชิกศึกษาภาพข่าว การสำเร็จการศึกษาจากภาพ ของ บัณฑิตสูงวัย
แบ่งกลุ่ม พร้อมอภิปรายร่วมกัน ในประเด็น

- (1) “ความรู้สึกของท่านต่อภาพที่ได้เห็น”
- (2) “ทำไมบุคคลในภาพ ถึงประสบความสำเร็จในการเรียนรู้”

บัณฑิตสูงวัย

ประสิทธิ์ สุกพันธุ์ อายุ 77 ปี
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ เอกบัณชี
 จะนำความรู้ไปเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านบัญชี
 ซึ่งที่บ้านมีการทำบัญชีอยู่ วิธีการเรียนทางไกลกับ มสธ.
 ต้องอ่านตำราอย่างสม่ำเสมอ เริ่มต้นต้องศึกษาแนวคิด
 แต่ละบทแต่ละวิชาพยายามทำความเข้าใจเนื้อหา
 อย่างถ่องแท้ ทำแบบทดสอบให้ได้ ดีใจมาก
 ที่ได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรในครั้งนี้
 และอยากจะฝากบอกน้อง ๆ ไม่ว่าจะอายุมากหรือน้อย
 เท่าไรก็ตาม ควรจะหาโอกาสศึกษาหาความรู้
 อยู่เสมอเพราะความรู้จะช่วยเสริมสร้างแนวทางการ
 ดำเนินชีวิตให้มีประโยชน์ โชคดี ที่ได้เรียน มสธ. ครับ

ที่มา: หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก

ใบกิจกรรม

เรื่อง ปัญหา “ปลวกกินบ้าน”

คำชี้แจง ให้สมาชิกอ่านเรื่องของ ปัญหา “ปลวกกินบ้าน” แบ่งกลุ่มพร้อมร่วมอภิปราย

ในประเด็น “คุณลักษณะของบุคคลที่ค้นพบสมุนไพรมากำจัดปลวก”

ปัญหา “ปลวกกินบ้าน” เป็นปัญหาสำคัญหนึ่งที่คนไทยประสบอยู่ขณะนี้ เนื่องจากปลวกสามารถทำลายบ้านเรือนให้เสียหายโดยสิ้นเชิงในระยะเวลา 3-5 ปี ในขณะที่ผู้อยู่อาศัยต้องใช้เวลาในการผ่อนบ้านนาน ถึง 10-15 ปี ปัจจุบันปัญหาปลวกกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น การขยายพื้นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ โดยเฉพาะ ผู้อยู่อาศัยในเมืองใหญ่ๆ ที่มีอัตราการเจริญค่อนข้างสูง เนื่องจากการปลูกสร้างบ้านเรือนที่พักอาศัยของมนุษย์เป็นการทำลายระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ของปลวกและการเพิ่มเนื้อที่สร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์เป็นการลดพื้นที่อยู่อาศัยและลดพื้นที่หากินของปลวก

ปัจจุบันได้มีการทำวิจัยเรื่องปลวก การหาวิธีป้องกันและกำจัดปลวก แต่ยังเป็นการทำจัดด้วยการใช้สารเคมี ซึ่งสารเคมีมีพิษร้ายแรงต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และทำให้มีสารพิษตกค้างในดิน บ้านเรือน สวน สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และเป็นภัยมืดที่มองไม่เห็น นักวิจัยท่านนี้ได้ใช้เวลาในการคิดค้นสมุนไพรมากำจัดปลวกนานร่วม 20 ปี เนื่องจากไม่ต้องการให้คนไทยต้องเสี่ยงชีวิตกับการใช้สารเคมีในบ้าน เพราะพิษของสารเคมีทำให้มีโอกาสเป็นมะเร็งได้สูง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิเศษสรรค์ อาจารย์ประจำภาควิชาสัตววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้คิดค้นสมุนไพรมากำจัดปลวก ได้เปิดเผยว่า ได้ใช้เวลาในการคิดค้นวิจัยสมุนไพรมากำจัดปลวก ที่สกัดจากสารธรรมชาติเพื่อนำมาใช้ทดแทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์ วัตถุประสงค์ คือ ลดประชากรปลวกและหยุดการขยายพันธุ์ของปลวกที่มีประสิทธิภาพสูงสุด กระบวนการทำงานของสมุนไพรมากำจัดปลวกนี้สามารถนำไปใช้กับวงจรชีวิตของปลวก เพื่อใช้ควบคุมประชากรปลวก ลดชบวนการย่อยอาหาร ทำลายจุลินทรีย์ในทางเดินอาหาร หยุดการลอกคราบของตัวอ่อน ทำให้ตัวอ่อนไม่เจริญเติบโต ลดการฟักไข่ของนางพญาเพื่อหยุดการขยายพันธุ์ของปลวก ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่ปลอดภัยมากในการทำให้ปลวกสูญพันธุ์ไปในที่สุด

สมุนไพรที่ทำการวิจัยและนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการกำจัดปลวก คือ ขมิ้นชัน มีผลต่อการหยุดการทำงานของเอนไซม์ที่มีเชื้อราในมนุษย์ พืชและสัตว์ เมล็ดน้อยหน่า มีผลต่อการทำลายเนื้อเยื่อของสัตว์ สะเดาอินเดีย มีสารที่ลดการพัฒนาของแมลง ทำให้แมลงไม่กินพืชที่เราปลูก ทางไหล มีสารที่มีผลต่อการหายใจ ของระดับของแมลงจำพวกปากดูดและเจาะดูด สาบเสือ มีผลต่อการลดระดับเอนไซม์ในเลือด ต้นพริก มีผลต่อการลดการทำงานของอนุมูลอิสระ หญ้าแห้วหมู มีสารยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ในปลวก เปลือกมังคุด มีผลต่อการทำลายระบบภูมิคุ้มกันในปลวก แต่เนื่องจากสมุนไพรเหล่านี้ปลวกไม่ชอบกิน ซึ่งหากจะฆ่าปลวกได้ ต้องนำมาผสมกับไม้ที่ปลวกชอบกิน เช่น ไม้ฉำฉา โกงกาง ทองหลวง โดยนำมาผสมกันในอัตราส่วนสมุนไพร 1 % และอีก 99 % เป็นไม้ การใช้สมุนไพรกำจัดปลวกมีให้เลือกใช้ถึง 3 รูปแบบตามความเหมาะสมของปัญหา

แบบแรก Terminate เป็นไม้เหยื่อล่อปลวกอัดแท่งผสมพืชสมุนไพร บรรจุในท่อพลาสติกที่สามารถเสียบปักฝังดินได้ โดยฝังไปรอบ ๆ บริเวณบ้านในทุกกระยะ 1.20 เมตร ปลวกจะกินเหยื่อและนำไปสู่รังของมัน โดยในครั้งแรกจะต้องเข้าทำการตรวจเช็คทุก 15 วัน หากจุดใดที่เหยื่อหมดไปให้เปลี่ยนเหยื่อใหม่แทน โดยเปลี่ยนเฉพาะเหยื่อที่มีปลวกกินเท่านั้น ระหว่างดำเนินการนี้ ปลวกจะค่อย ๆ น้อยลงไปทุกทีและเห็นผลภายใน 6 เดือนหรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับขนาดของรังปลวก วิธีนี้เหมาะสำหรับป้องกันปลวกไม่ให้รูล้ำเข้าบ้าน

แบบสอง Terminus เป็นไม้เหยื่อล่อปลวกอัดแท่งเหมือนแบบแรกแต่ไม่ต้องฝังดิน เพียงแต่เอาไปติดตั้ง บริเวณทางเดินของปลวกเพื่อล่อให้ปลวกมากัดกินเหยื่อสมุนไพรที่อยู่ในกล่อง Terminus การตรวจเช็คเช่นเดียวกับ Terminate จะสามารถสังเกตได้ว่าหากปลวกได้รับเหยื่อสมุนไพรนี้ ลำตัวจะเปลี่ยนเป็นสีเข้มมากกว่าเดิม วิธีนี้เหมาะสำหรับบ้านที่เจอปัญหาปลวกบุกเข้าโจมตีกัดกินข้าวของในบ้านเรียบร้อยแล้ว

แบบสาม Termina Oil เป็นน้ำมันสกัดสมุนไพรเข้มข้น เวลาเอาไปใช้งานต้องทำให้เจือจางในน้ำ อัตราส่วน สมุนไพร 1 ลิตร น้ำ 35 ลิตร ใช้ฉีดพ่น อัดใส่ท่อ และวิธีการเจาะอัดแทนการใช้สารเคมี มีผลออกฤทธิ์ในการสัมผัสทำให้ปลวกค่อย ๆ อ่อนแอลง ตัวที่แข็งแรงกว่าจะมากัดกินตัวที่อ่อนแอ ทำให้สารนั้นแพร่ กระจายในรังของมันโดยอัตโนมัติ ปริมาณประชากรปลวกจะลดลงไปเรื่อย ๆ จนสูญพันธุ์ไปในที่สุด

รองศาสตราจารย์สุรพล ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า คุณสมบัติพิเศษอีกประการหนึ่งของสมุนไพรกำจัดปลวก ก็คือ ทำให้ราชินีปลวกวางไข่ได้น้อยลง เนื่องจากปลวกงานเอาสมุนไพรนี้ไปให้ราชินีกิน จากเดิมที่เคยไข่ได้นาที ละ 100 ฟอง จะลดลงเหลือนาทีละ 4-5 ฟองเท่านั้น จะเห็นได้ว่าการ

ฆ่าปลวกโดยวิธีที่กล่าวมาข้างต้นอาจใช้เวลาประมาณ 2 เดือนถึง 1 ปีขึ้นอยู่กับขนาดของรังปลวก วิธีนี้อาจไม่รวดเร็วเหมือนกับการใช้สารเคมี แต่รับประกันถึงความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในบ้านเรือนได้อย่างแน่นอน

นับเป็นนักวิจัยท่านหนึ่งที่มีความพยายามที่จะนำพืชสมุนไพรที่ประเทศไทยเรามีอยู่ มาคิดค้น และทำการ วิจัยเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยไม่มีโทษต่อผู้ใช้ และยังมีจิตสำนึกของนักวิจัยที่นึกถึงความปลอดภัยของผู้ใช้เป็น ประการสำคัญอีกด้วย

(ที่มา: http://pr.ku.ac.th/pr_news/research/html/2548/233-2548.htm)

ใบกิจกรรม

เรื่อง “กรณีลูกหมอมะเหม็นโรงเรียน”

คำชี้แจง ให้สมาชิกศึกษา บทความเรื่อง กรณีลูกหมอมะเหม็นโรงเรียน และอภิปรายร่วมกัน
ในประเด็น

1) ผู้เขียนมีเจตนาอะไร/ผู้เขียนพูดถึงเรื่องอะไรที่คุณคาดไม่ถึงบ้าง หรือมีอะไร
ที่คุณไม่เคยพบเห็นมาเลยในชีวิตบ้าง/เจตนาอะไร รวมถึงแนวของเรื่องนี้ ผู้เขียนต้องการจะสื่อ
อะไร ผู้เขียนคิดอะไร และผู้เขียนต้องการอะไร

2) การเริ่มต้น ดี เป็นอย่างไร ความสุขเป็นอย่างไร

3) ถ้าคุณมีลูกคุณอยากให้ลูกมีอะไร ปกติแล้วทุกคนจะรักลูก อยากให้ลูกดีที่สุดใน
เท่าที่เราคิดได้ ให้แต่ละคนบอกได้ว่า อยากให้ลูกโตขึ้นเป็นอะไร (สิ่งที่ดีที่สุดแล้ว)

กรณีที่คุณหมอมะเหม็นโชติช่วงสอนเลี้ยงลูกเองที่บ้าน และปรากฏว่าลูกทั้งสามคนเฉลียวฉลาด
พูดได้ถึงสามภาษาอย่างคล่องแคล่ว เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เด็กควรรู้มากมาย มีสุขภาพดีและมี
คุณลักษณะดี ได้บังเกิดข้อคิดและปัญหาขึ้นมาหลายอย่าง ซึ่งจะนำมาพิจารณา คือ ปัญหา คือ
คุณหมอมะเหม็นเห็นว่าระบบของโรงเรียนในประเทศไทย มีเพียงระบบเดียว จะดีหรือไม่ดีก็ไม่มีสิทธิเลือก
คุณหมอมะเหม็นเห็นว่าระบบที่มีอยู่นี้ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมสำหรับลูกของท่าน ท่านจึงเลือกทางสอนเองที่
บ้าน เมื่อมาในแง่สามัญสำนึกก็น่าจะเป็นการดี ระบบการศึกษาของประเทศนั้นต้องใช้ประมาณ
หลายพันล้านแต่ละปี เพื่อทำบริการการศึกษาให้แก่ประชาชน

การที่คุณหมอมะเหม็นเสียทั้งกำลังกาย กำลังสมองและเวลาในการศึกษาแก่ลูกเอง ทั้งยังจ้าง
อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิมาสอนที่บ้าน เป็นการช่วยตัวเองไม่กวนรัฐ ทางรัฐน่าจะยินดีด้วยและ
สนับสนุน

การให้การศึกษาแก่บุตรธิดา โดยผู้ปกครองดำเนินการเองที่บ้านก็ไม่ใช่เรื่องใหม่ ใน
ประเทศอังกฤษทำมาตั้งแต่โบราณในกลุ่มคนที่มีฐานะดี แม้ในปัจจุบันก็ยังมียุค ข้อดีก็มีอยู่
มากมาย เช่นเด็กจะได้รับการสนใจเป็นพิเศษ การเรียนเป็นไปตามจังหวะเวลาของสมองเด็ก
เป็นไปตามแนวโน้มของเด็กที่จะสนใจไปในทางใด

เด็กบางคนอาจมีแนวโน้มไปในทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ อักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ครูหรืออาจารย์ก็จะดัดแปลงแก้ไขหลักสูตรให้เป็นไปตามแนวโน้มของเด็กได้โดยง่าย ไม่ต้องคอยเพื่อนร่วมชั้น ไม่ต้องคอยเร่งให้ตามเพื่อนร่วมชั้น หรือจำเป็นต้องจำใจเรียนไปตามหลักสูตรที่วางไว้สำหรับเด็กทั้งชั้นหรือทั้งประเทศ

ข้อบกพร่องก็อาจเกิดขึ้นได้ เช่น นักเรียนคนนั้นจะไม่มีเพื่อนร่วมชั้น

การไม่มีเพื่อนร่วมชั้นนั้นจะทำให้เด็กขาดการคบหาสมาคม ขาดการหัดปรับตัวเองให้เข้ากับเพื่อนร่วมรุ่น (peer group) แต่เชื่อว่าคุณหมอสั่งซึ่งเป็นนักการศึกษาสมัยใหม่คงเข้าใจในทฤษฎีการศึกษาอย่างลึกซึ้งซึ่งคงจะหาวิธีแก้ไขปัญหาล่าช้าได้โดยง่าย

เรื่องหนึ่งที่น่าจะคิดคือ ระบบการศึกษานั้น ปรัชญาการศึกษานั้น มีอยู่หลายระบบและหลายแนวความคิด เราจะให้การศึกษาแก่เด็กในฐานะที่เข้าเป็นปัจเจกบุคคล หรือเราจะให้การศึกษาแก่เด็กให้เขาเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

การจะให้เด็กแต่ละคนเก่งและดี มีความรู้ความสามารถ เด็กเขาก็คงต้องเป็นสมาชิกของชุมชน เป็นพลเมืองดีและเป็นกำลังของประเทศชาติโดยปริยาย

แต่ผู้นำของประเทศอาจมีความมุ่งหวังมากกว่านี้ เขาอาจต้องการให้อนุชนมีความรู้สึกรักชาติจนกระทั่งหลงชาติ เช่น ลัทธิลัทธิชาติในประเทศอิตาลี เยอรมนีและญี่ปุ่น เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้นำของประเทศอาจปลุกปั่นให้อนุชนรักศาสนาจะคลั่งไคล้สละชีพ เพื่อผู้นำทางศาสนาจนไร้เหตุผล ยอมเดินตบเท้าไปสู่สมรภูมิ ยอมตายในสงครามซึ่งเกิดจากเหตุผลที่เขาเองก็ไม่เข้าใจดีนัก

เสรีภาพที่จะให้การศึกษาแก่ลูกหลานของตนตามวิธีการและเทคนิคโดยเฉพาะนั้นน่าจะมีหรือไม่เป็นเรื่องที่น่าคิด เพราะปรัชญาของการศึกษา วิธีการของการศึกษานั้นมีมากมาย หลากหลาย (ที่มา: มติชน)

ใบกิจกรรม

เรื่อง จดหมายเปิดผนึกถึงประชาชนคนไทย ฉบับที่ 6 “บทเรียนของเด็กไทยวันนี้ เพื่อวันข้างหน้า”

คำชี้แจง ให้สมาชิกศึกษา บทความเรื่อง จดหมายเปิดผนึกถึงประชาชนคนไทย ฉบับที่ 6
“บทเรียนของเด็กไทยวันนี้ เพื่อวันข้างหน้า” และอภิปรายร่วมกันในประเด็น
วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งให้เหตุผล

แนวคิดการปฏิรูประบบการศึกษาไทย เพื่อสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยทุกส่วนของสังคมช่วยกันคนละไม้คนละมือ เพื่อเปิดโอกาสการเรียนรู้ให้กับทุกๆ คน ในทุก ๆ เมื่อตลอดช่วงชีวิต การศึกษาในโรงเรียนจะเป็นเพียงการศึกษาเพื่อการตั้งต้นชีวิตของเด็กเท่านั้น ช่วงชีวิตที่เหลือโดยประมาณ 40-50 ปีหลังจากการเรียนในโรงเรียนคือโลกอนาคตที่มีความเปลี่ยนแปลงอีกมากที่เขาต้องเผชิญ แล้วในวันนี้เขาต้องเตรียมตัวเพื่อวันข้างหน้าอย่างไร

องค์ความรู้วิทยาการของโลกเป็นการสะสมความรู้จากองค์ความรู้ที่คิดค้นไว้เดิม ผสมกับองค์ความรู้ที่พัฒนาเพิ่มขึ้นใหม่ รวมกับความก้าวหน้าของระบบข่าวสารข้อมูล ทำให้วงการวิชาการทุกสาขามีอาการตื่นตระหนกต่อการระเบิดขององค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีปริมาณมาก แต่สมองของคนเรายังคงมีขนาดเท่าเดิม บทเรียนแบบท่องจำตัวองค์ความรู้ที่ทั้งโลกค้นคว้าไว้แล้วมาสอบวัดความจำเช่นที่เคยปฏิบัติอยู่เดิม ไม่เหมาะสมกับสมองน้อยๆ ของเด็กอีกต่อไป

ระบบการศึกษาแบบใด หลักสูตรประเภทไหน และบทเรียนอย่างไร ที่จะให้จุดตั้งต้นชีวิตที่ดีแก่เด็กไทย เพื่อการเผชิญโลกในวันข้างหน้า

จุดมุ่งหมายการศึกษาของทุกยุคทุกสมัย เพื่อการพัฒนาคนที่มีคุณภาพ “คือทั้งเก่ง ทั้งดี...ให้ความเก่งเป็นปัจจัยสำหรับการสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดา หนุนนำความเก่ง” (พระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหाराชา) คนที่มีคุณภาพเช่นนี้ย่อมเกิดความสุขทั้งแก่ตนเอง และเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ บทเรียนที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อวันข้างหน้า จะต้องเป็นบทเรียนที่คำนึงถึงบริบทแวดล้อม ทั้งในส่วนที่เป็นโลกาภิวัตน์และในส่วนที่เป็นท้องถิ่น หรือสังคมในชุมชนที่ตนอยู่ บทเรียนจึงควรมีความหลากหลายเพื่อเหมาะกับผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามบทเรียนของเด็กไทยควรมีการผสมผสานความรู้ของทั้งสองส่วน และน่าจะประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

บทเรียนเพื่อการแข่งขันในโลกยุคไร้พรมแดน

คณิตศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผล ตรรกในการคิดและการเชื่อมโยงหลักทฤษฎีกับทักษะการแก้ปัญหา

วิทยาศาสตร์ เน้นกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ คือ ให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต การตั้งคำถาม การทดลอง การวิเคราะห์ การหาคำตอบ และการอธิบายให้เหตุผล

ภาษาสากล เช่น ภาษาอังกฤษ และภาษาคอมพิวเตอร์ ที่เด็กรุ่นใหม่จะต้องเรียนถึงขั้นใช้งานได้

บทเรียนเกี่ยวกับท้องถิ่น

วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงภาษาไทยด้วย เพื่อให้รับรู้ เข้าใจ เห็นคุณค่าและรักท้องถิ่น ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และมีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกในชุมชน

ทรัพยากรและธรรมชาติแวดล้อม เพื่อให้เห็นคุณค่าและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด รู้จักวางแผน รักษาและฟื้นฟูให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน

บทเรียนเพื่อความสุขและคุณภาพชีวิต

กีฬา ดนตรี และศิลปะ เพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และเป็นทางออกจากความเครียดของสังคมอนาคต

โรงเรียนของวันนี้เพื่อวันข้างหน้า จะแปลงสภาพมาเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเสียใหม่จากผู้ถ่ายทอดบทเรียน มาเป็นผู้กระตุ้นและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนไขว่คว้าหาข้อมูล องค์กรความรู้วิทยาการต่าง ๆ ก่อนที่จะเข้าห้องเรียน เพราะเวลาเรียนเป็นช่วงโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับครู การเรียนรู้ในห้องเรียนจะเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการใช้ความคิดเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาระบบคิดของผู้เรียนในการให้เหตุให้ผลมากกว่าการซักซ้อมความแม่นยำในการจำ

เนื้อหา บทเรียนยังต้องเน้นความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนในห้องเรียน ชีวิตจริง และชีวิตการทำงาน สภาพจริงของชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสมเหตุสมผลของการเรียน เป็นการจุดประกายแห่งการใฝ่รู้ในตัวเด็กให้เกิดขึ้น โลกในอนาคตเป็นโลกของความหลากหลาย โลกของการเชื่อมโยงความคิด เป็นโลกของปัญญา ซึ่งทุกคนมีปัญญาเป็นของตนเอง โดยเรียนรู้จากประสบการณ์จากพื้นฐานที่เรามี แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ระหว่างกัน ปัญญา ก็จะเกิดแก่สังคมนั้น

เด็กไทยในวันนี้จึงต้องเตรียมตัวเพื่อวันข้างหน้าของเขา เขาจะเป็นผู้เห็นคุณค่าของความรู้มากกว่าความมั่งคั่ง เขาจึงใฝ่รู้ และปรับตัวให้สามารถรับข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารทั้งจากสื่อมวลชน จากเครือข่ายสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต และระบบอื่นใดที่จะมีมาในอนาคต

การบ้านเพียงข้อเดียวของเด็กไทยในวันนี้คือ การเรียนวิธีที่จะเรียนรู้เพื่อสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตลอดไป (ที่มา: มติชน)

ใบกิจกรรม

เรื่อง Critical Thinking : วิธีคิดของวิญญูชน

คำชี้แจง ให้สมาชิกศึกษา บทความเรื่อง Critical Thinking : วิธีคิดของวิญญูชน และอภิปรายร่วมกัน ในประเด็นสรุปภาพรวมของบทความ

หลักสูตรปริญญาตรีที่เรียกว่าหลักสูตร Liberal Arts ของฝรั่งหรือที่คนไทยเลียนแบบมาว่าเป็นหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตนั้น เป็นหลักสูตรสำหรับการฝึกหัดการคิดของนิสิตนักศึกษาเพื่อให้เกิด Critical Thinking ซึ่งผู้เขียนขอบัญญัติศัพท์เองว่า “วิธีคิดของวิญญูชน” เนื่องจากวิญญูชน แปลว่า “ผู้รู้ผิดรู้ชอบตามปกติ”

วิธีคิดแบบวิญญูชน (Critical Thinking) นี้ จะต้องเรียนวิชาปรัชญา (Philosophy) เป็นวิชาบังคับ เนื่องจากวิชาปรัชญานั้นมุ่งศึกษาเรื่อง 3 เรื่องใหญ่ๆ เป็นหลักคือ

1. อะไรคือความจริง?
2. อะไรคือความรู้?
3. อะไรคือคุณค่า? ซึ่งแบ่งออกเป็น
 - 3.1 อะไรคือความดี?
 - 3.2 อะไรคือความงาม?

เมื่อศึกษาแนวความคิดของบรรดานักปรัชญาเมธีทั้งหลายแล้วว่าท่านทั้งหลายเหล่านั้นคิดและเชื่ออย่างไรในเรื่องของความจริง ความรู้ และคุณค่าแล้วก็จะได้รู้ถึงวิธีคิดที่มีเหตุผลและหลักตรรกศาสตร์ของท่านเหล่านั้นเพื่อนำไปพัฒนาวิธีคิดของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหลายให้เป็นวิธีคิดแบบ Critical Thinking ได้

ท่านผู้อ่านที่เคารพคงจะเริ่มเห็นถึงข้อบกพร่องของระบบการศึกษาของไทยในระดับปริญญาตรีแล้ว เนื่องจากเราผลิตผู้ที่จบปริญญาตรีที่ยังต้องการคำตอบที่แท้จริงเพียงคำตอบเดียวในเรื่องของความจริง ความรู้ และคุณค่า ดังนั้น การฟังอาจารย์หรืออ่านหนังสือพิมพ์หรือฟังวิทยุ

ดูโทรทัศน์แล้วเชื่อหมดโดยไม่มีเหตุผล แม้แต่การเรียนรู้ในระดับปริญญาโทก็ยังคงต้องการคำตอบเพียงคำตอบเดียว สำหรับเรื่องของความจริง ความรู้และคุณค่า ซึ่งออกจะตลกและเศร้าสิ้นดี

วิชาความรู้ที่เรียนมากจากมหาวิทยาลัยนั้นส่วนใหญ่ร่วม 80-90% จะไม่ได้ใช้โดยตรง แม้แต่วิชาชีพอย่างวิชาชีพบัญชีที่เรียนกันลำบากยากเย็นในระดับปริญญาตรีก็ใช้เวลาทำงานไม่ถึง 10% ของที่ร่ำเรียนมาเกือบเป็นเกือบตาย ยิ่งวิชาทางสาขาสังคมศาสตร์แล้วส่วนใหญ่จะทำงานด้วยสามัญสำนึกแทบทั้งนั้น

หรือไม่จริง?

การที่คิดแบบ Critical Thinking เป็น จึงเรียกว่าคิดเป็น และทุกเรื่องในโลกนี้มีอะไรที่จะหลีกเลี่ยงไปจากคำถามว่า อะไรคือความจริง? อะไรคือความรู้? อะไรคือคุณค่า?

ปัญหาทุกวันล้วนแต่ถามกันว่า “จริงหรือเปล่า?” “นี่ใช้ความรู้หรือเปล่า?” “คนนี้เป็นคนดีหรือเปล่า?” “กระเป๋านี้สวยหรือเปล่า?”

ดังนั้น เราจะมี Critical Thinking ได้อย่างไร หากเราต้องการคำตอบเพียงคำตอบเดียว จากอาจารย์ผู้สอน จากหนังสือเล่มเดียว หรือจากสื่อมวลชนที่สามารถจูงเราให้เชื่อให้ตามได้ คนไทยเราจึงเชื่ออะไรได้ง่ายเหลือเกิน โดยเฉพาะเชื่อการโฆษณาขายสินค้ากันอย่างคลั่งคลุ้มเลยทีเดียว งามจริง ๆ เกิดว่า ยังมีใครจำ “กาลามสูตร” ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนได้บ้าง?

กาลามสูตรคือสูตรหนึ่งในคัมภีร์ติกนิบาตอังคุตตรนิกาย พระพุทธเจ้าตรัสสอนชนชาว กาลามะแห่งแคว้นกุติในแคว้นโกศล ไม่ให้เชื่อมงายไร้เหตุผลตามหลัก 10 ข้อ คือ

1. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
2. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
3. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
4. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
5. อย่าปลงใจเชื่อด้วยตรรก

6. อย่าปลงใจเชื่อด้วยอนุমান
7. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิด ตรองตามแนวเหตุผล
8. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน
9. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเห็นรูปลักษณ์น่าเชื่อ
10. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา

ต้องพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ แล้วจึงเชื่อปฏิบัติ ตามหรือเลิกละไม่ปฏิบัติเสีย

ปรากฏว่าในโรงเรียนของเราใช้วิธีการท่องจำคือ ท่องจำแบบนกแก้วนกขุนทอง เอาไว้ สอบแล้วทุกคนก็ลืมโดยสิ้นเชิง มิได้ใช้ Critical Thinking ซึ่งการใช้ Critical Thinking คือการคิด ตามว่าทำไมพระพุทธร่องค์จึงได้มาซึ่งคำสอนแต่ละข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อที่ 10 แม้แต่ครูที่สอน ในโรงเรียนก็อธิบายไม่ได้ จึงเป็นเรื่องที่ต้องช่วยกันคิดเชิง Critical Thinking ว่าทำไมถึงอย่าเชื่อ ครูผู้สอน?

เมื่อหยก ๆ เรื่องพระธาตุในล้านนาก็เห็นอ้างข้อ 2 กันทั้งบ้านทั้งเมืองแฮ้อ (ที่มา: มติชน)

แผนการจัดกิจกรรมที่ 6

กิจกรรม เข้าใจตนเองและรู้จักชุมชนสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เวลา 3 ชั่วโมง

อุปกรณ์/สื่อ ใบกิจกรรม เรื่อง การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์สภาพ ปัญหา ความต้องการของผู้เรียน และชุมชนได้

แนวคิด

การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และผู้เรียน เป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในการนำข้อมูลด้านสถานศึกษา และด้านชุมชนที่แท้จริงมาจะมีผลให้การพัฒนาหลักสูตรได้สอดคล้องกับผู้เรียนและชุมชน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรทักทายสมาชิก โดยกล่าวนำว่า ในชีวิตของคนเราย่อมต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แวดล้อมรอบตัวเรา ซึ่งมีทั้งที่เป็นปัญหาและเป็นความสำเร็จอันน่าชื่นชมยินดี เมื่อเราเกิดมาและเจริญเติบโตขึ้น ก็ไม่รู้จะอะไรไปเสียหมดทุกอย่าง หากแต่จะเก็บเกี่ยวจากการเรียนรู้ ซึ่งจะได้จากบ้าน สถานศึกษา สังคม และสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เราได้ประสบมา ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม หากเราได้รู้จักแยกแยะและจับประเด็น ก็จะสามารถนำมาเป็นบทเรียนของการเรียนรู้ได้ทั้งนั้น การเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะภายในห้องเรียน หรือภายนอกห้องเรียน ถ้าบุคคลสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของบุคคลได้ บุคคลนั้นก็จะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้อย่างมีความสุข ดังนั้น เพื่อเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน เราในฐานะที่มีบทบาทเป็นนักพัฒนาหลักสูตร จึงควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เพราะวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน

2. ทบทวนเรื่อง รักการเรียน วิริยะอุตสาหะ ความคิดริเริ่ม วิธีการเรียนรู้ การจัดการศึกษา การจัดกิจกรรมที่ผ่านมาแล้วเชื่อมโยงสู่การพัฒนาหลักสูตร

3. วิทยากรนำสมาชิกเข้าสู่การสนทนาในคำถามที่ว่า “ทำไมเมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ผู้เรียนจึงไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตในถิ่นเกิดของตนเองได้”

4. สมาชิกวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

5. สมาชิกจัดหมวดหมู่สภาพปัญหา ตามลำดับความสำคัญของปัญหา

6. สมาชิกร่วมกันสรุปกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ และสรุปเพิ่มเติมให้สมาชิกทราบว่า สภาพปัญหาในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน และระดับของปัญหาที่ไม่ตัดเทียมกัน

การวัดและประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม/อภิปราย

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและการกำหนดความต้องการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาชุมชน

3. การแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาของชุมชน

ใบกิจกรรม

เรื่อง การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

คำชี้แจง

ให้สมาชิก ศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ในด้านต่างๆ วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน และจัดหมวดหมู่สภาพปัญหา ตามลำดับความสำคัญของปัญหา

สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และผู้เรียน

1. ด้านการศึกษา
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม
4. ด้านการเมืองการปกครอง
5. ด้านสาธารณสุข
6. ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
7. ด้านอาชีพ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 7

กิจกรรม	มุมมองการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
เวลา	2 ชั่วโมง
อุปกรณ์/สื่อ	แผ่นใส เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ใบกิจกรรม เรื่อง “ปัจจัยแห่งชีวิต”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักสูตรสถานศึกษาได้
2. เพื่อให้สมาชิกอธิบายความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษาได้
3. เพื่อให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บอกความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งอธิบายองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ให้สมาชิกศึกษาใบความรู้ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. สมาชิกร่วมกันอภิปราย เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในประเด็น ความสำคัญ จุดเด่น ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. ให้สมาชิก อ่านกรณีศึกษา เรื่อง “ปัจจัยแห่งชีวิต” พร้อมอภิปรายในประเด็นตามใบกิจกรรม เรื่อง ปัจจัยแห่งชีวิต
4. วิทยากรสรุปเพิ่มเติม ว่าการมีผู้พัฒนาหลักสูตรมีการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองจะสามารถพัฒนาหลักสูตรได้เป็นอย่างดี วิทยากรเชื่อมโยงลักษณะของผู้พัฒนาหลักสูตรที่มีการ

เรียนรู้ โดยการชี้แนะตนเอง และในส่วนของความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเองใน องค์ประกอบต่างๆ เช่น การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ ของความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเองว่า เป็นการมอง/เห็นปัญหาที่แท้จริง เป็นการมองรอบด้าน และให้โอกาสผู้เรียน ประชาชน สังคม ในกระบวนการการแก้ปัญหา โดยการอธิบายเรื่องราวที่ให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง

5. อภิปรายในประเด็น ข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่าน สามารถนำมาใช้ในการพัฒนา หลักสูตรได้อย่างไรบ้าง (การพัฒนาหลักสูตรต้องพัฒนาตามความต้องการของผู้เรียน/ปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องร่วมกันแก้ไข/การคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น)

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจของสมาชิกที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย และการทำงานกลุ่ม รวมทั้งเหตุผลในการสรุปและการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ใบกิจกรรม

เรื่อง ปัจจัยแห่งชีวิต

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านกรณีศึกษา เรื่อง ปัจจัยแห่งชีวิต แบ่งกลุ่ม พร้อมอภิปรายในประเด็น

- 1) ความรู้ตามที่ได้อ่าน ให้สมาชิกร่วมระบุงสาเหตุของ “ปัจจัยแห่งชีวิต”
- 2) ความคิด ฝึกคิด/คิดอย่างไร ให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น ในในแง่คิดผิด เชื่อผิด
- 3) ได้ฟังคนอื่นคิด/คนอื่นคิดเห็น ให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น ได้ข้อเรียนรู้อะไรบ้าง จะแก้ไขได้อย่างไร
- 4) วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุป

กรณีตัวอย่าง

เรื่อง ปัจจัยแห่งชีวิต

เขาเดินแบกถุงใส่เศษยางมาจากสวนด้วยความอัดอั้นตันใจในตัวเมียสาว ครุ่นคิดมาตลอดทางว่าจะทำอย่างไรดีกับคำสั่งของนาง

ตั้งแต่นางได้มันมา ดูนางเปลี่ยนไปมากกว่าที่คิด จริงอยู่ที่นางดูทันสมัยขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันนางก็ดูจะซีเกียจมากขึ้นด้วย เขาก็เหมือนกัน รู้สึกว่าต้องต่อสู้กับความเกียจคร้านของตัวเองอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

ผู้ชายก็เป็นอย่างนี้แหละ กิเลสตัณหาที่หุยมหิมุนวายมักจะมาพร้อมกับเมียเสมอ เหมือนกับว่าสิ่งเหล่านี้มันจะเอาผู้หญิงเป็นช่องทางในการเจาะกำแพงใจ เข้ามาในจิตวิญญาณของผู้ชายทั้งหลาย รวมทั้งตัวเขาเองด้วย

เหงื่อเขาพรั่งพรูชโลมร่างหลังเสื้อเปียกโชก เพราะความร้อนอ้าวของอากาศยามเดือนเมษายน ขณะที่ร่างก้าวเดินที่ละก้าว ภายในหัวสมองความคิดก็กำลังเดินทางหาบทสรุปเช่นเดียวกัน

แต่จนแล้วจนรอด เขาก็ยังคิดไม่ตกว่าจะทำตามความต้องการของเมีย หรือทำตามความคิดของตัวเองดี

นกกาฝากบินผ่านหน้าไปร้องจ๊ับ ๆ อยู่บนกิ่งกาฝากที่เกาะอยู่บนต้นมะนาว ที่ข้างหน้าต่างฝ้าสวนของตาพร เขาเหวี่ยงถุงเศษยางลงจากบ่า แวะรองน้ำที่ไหลมาตามรางไม้ไผ่ดื่มแก้กระหาย นั่งพักร้อนใต้ร่มชมพู่ข้างลำธารเล็กๆ ที่แทบจะแห้งขอด เขาล้วงอับยาเส้นออกมาจากชายพก เหม่อมองนกกาฝากที่เกาะอยู่บนกิ่งมะนาวพลางมวนใบจากมาคาบไว้ที่มุมปาก

คิดถึงเพื่อนเจ้าของใบจากอ่อนอย่างดีที่ให้เขามา แล้วก็อดยิ้มไม่ได้ ตอนนี้อยากจะคุยกับมันเสียเหลือเกิน แต่ติดตรงบัตรเติมเงินหมด เขายกมือขึ้นลูบโทรศัพท์มือถือที่พกไว้ข้างเอว เพื่อให้แน่ใจว่ามันยังไม่หายไปไหน นี่ถ้าบัตรไม่หมดเขาคงได้คุยกับเพื่อนให้หายเครียด

หลังจากได้อัดควันหนัก ๆ ไปสองสามอึด เขาก็รู้สึกดีขึ้น แต่ก็ยังตัดสินใจไม่ได้อยู่ดีว่าจะทำตามคำสั่งของเมียหรือทำตามความคิดของตัวเองดี

ในชีวิตของคนคนหนึ่งมีจุดเปลี่ยนที่สำคัญไม่มากนัก ชีวิตของเขาก็เช่นเดียวกัน มันเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อปีที่แล้วนี่เอง เขายังจำได้ว่าวันนั้น เมียเขาไปทะเลาะกับเพื่อนคนงานกรีดยางที่อยู่สวนข้างเคียง ที่จริงก็ไม่มีเรื่องราวอะไรมากหรอก นอกไปเสียจากว่ามีการถกเถียงกันเรื่องพระเอกในละครหลังข่าวนิดหน่อย แต่ความซุนซ่องหมองใจที่ติดตามเมียมาจนถึงกงสีที่ปักนี้สิ มันพลอยทำให้จิตใจของเขาพลอยซุนมัวไปด้วย

“มันหาว่าคุณพจนใจ เรื่องแค่นี้ทำไมไม่เข้าใจ”

เมียบ่นกับเขา

“ก็จะให้เข้าใจไปได้อย่างไร คุณพจนใจเป็นคนมีจิตใจดีออกอย่างนั้น จะไปรู้ทันอีเจ้าเล่ห์นั้นหรือ”

เขาต้องหรีววิทยุทรานซิสเตอร์ที่กำลังเปิดเพลงลูกทุ่ง เพื่อฟังคำของเมียให้ถนัดขึ้น

“จะไปจริงจิงอะไรกันนักหนา ก็มันเป็นเรื่องในละคร”

เขาอดพูดไม่ได้เมื่อรู้ว่าอะไรเป็นอะไร

“ก็นั่นแหละ แต่เหมือนมันว่ากระทบฉัน ถึงไม่พูดตรงๆ ก็เถอะ”

“ก็เขาเป็นเจ้าของโทรศัพท์ จะไปเถียงเขาทำไม”

“ไม่รู้ละ พรุ่งนี้ฉันไม่ไปดูโทรศัพท์ ที่กงสีอีสร้อยมันแล้ว”

“ก็ดี จะได้ไม่ต้องทะเลาะกัน”

“แต่ฉันยังอยากดูต่อ เรื่องกำลังสนุกเลยนะพี่”

ท้ายประโยค เมียเสียงอ่อนลงเหมือนออดอ้อนอยู่ในที่ ด้วยเหตุนี้แหละที่เขาต้องไปหานายหัว
ขอร้องให้นายหัวซื้อโทรศัพท์มาให้ก่อน แล้วค่อยหักจากเงินขายยางที่หลัง

ด้วยความที่เขาเป็นคนขยัน ทำงานไม่เคยหยุด เว้นแต่วันไหนที่ฝนตกหรือวันรวมยาง ก็จะหยุด
พักผ่อนสักครั้งหนึ่ง นายหัวเจ้าของสวนยางพอใจที่ได้รับผลตอบแทนจากสวนเต็มเม็ดเต็มหน่วย
ยิ่งฝีมือกรีดยางระดับหัตถ์จับยากอย่างเขา หน้ายางสวยไม่มีถึงเนื้อไม้ มีหรือที่นายหัวจะไม่ยอม
ช่วย

โทรศัพท์สีสี่สีนิ้วจึงมาปรากฏอยู่ในห้องของเขา อย่างปัจจุบันทันด่วน ตามที่เมียปรารถนา

ตั้งแต่ได้โทรศัพท์มา ต่อมาความอยากของเมียเขาก็แตกทะลักหลาย ความจำเป็นอันดับต่อไปคือ
ตู้เย็น ที่เมียเขาอ้างว่าจะได้เก็บของสดไว้ทำกับข้าว ไม่ต้องถ่อส่งขายลงไปซื้อในหมู่บ้านบ่อยๆ
หรือไม่ต้องไปซื้อจากพวกกรดยกับข้าวให้พวกมอญกรีดยาง ซึ่งมักจะได้อะไรไม่ดีแถมแพงกว่า
ปกติอีกต่างหาก ดีไม่ตีวันไหนถ้าครีหมอกครีหมใจเขาก็จะได้แช่เปียร์ไว้กินแกล้มข้าวยามเย็นบ้าง
ชีวิตของคนกรีดยางอย่างเขาก็คงจะรื่นรมย์ขึ้นไม่ใช่น้อย

เขายอมจำนนต่อเหตุผลของเมียอย่างง่ายดาย ราคายางที่พุ่งสูงขึ้นไปตะเอยที่กิโลกรัมละสี่สิบบาท
คงสามารถลดบันดาลความต้องการของเมียเขาได้อย่างไม่ยากเย็นนัก

ผ่อนตู้เย็นได้ไม่นาน ความจำเป็นใหม่ก็เกิดขึ้นอีก ด้วยเหตุที่ว่า วันหนึ่งหลังจากรับเงินส่วนแบ่ง
จากการขายยางแล้ว เขากับเมียลองแวะไปนั่งที่ร้านคาราโอเกะเปิดใหม่ในหมู่บ้าน สั่งเปียร์และ
กับแกล้มมากินกันพอประมาณ ไม่นานอีสร้อยกับไอ้ยาวก็ตามมาสมทบ ทั้งสี่คนสนุกสนานกัน
เต็มที่ ปรากฏว่าเงินส่วนแบ่งขายยางของเขาหายไปกับค่าความบันเทิงในครั้งนั้นเสียเกือบครึ่ง

ขณะเดินกลับกงสี เมียเขามองเห็นถึงความจำเป็นของเครื่องเล่นวีซีดีคาราโอเกะขึ้นมาทันที

“พี่จะได้ไม่ต้องมาร้องที่ร้านให้เปลืองตั้งค์ เบียร์ก็แพง ค่ากับแก้มก็แพง แกรมอร์ยู้ฉิ้นทำก็ไม่ได้”

เขาเห็นด้วยกับเมีย ไม่รู้ว่าเพราะความเมาหรือเสียดายเงินที่จ่ายให้ร้านคาราโอเกะกันแน่

ในที่สุดกงสีที่พักของเขาก็กลายเป็นประจวบเหมาะกลางดง ทำงานเสร็จเหนื่อยๆ กลับมามีน้ำเย็นไว้ดื่ม ตกตอนค่ำก็เปิดโทรทัศน์เพื่อความบันเทิง กินข้าวไปดูละครไป เป็นความสุขที่ทั้งสองพอใจในชีวิตยิ่งขึ้น บางทีเขารู้สึกว่ากับข้าวที่เมียเขาทำนั้นอร่อยขึ้นด้วยซ้ำไป วันไหนครีมนอกครีมน้ำใจทั้งสองคนก็เปิดคาราโอเกะร้องกันลั่นกงสี แม้เสียงร้องเพลงของเขาและเมียจะปรา่แปร่งหรือเพี้ยนออกทองแดงไปบ้าง แต่ก็ไม่มีใครบ่นใคร เพราะกงสีสวนยางแต่ละหลังนั้น ตั้งอยู่ห่างไกลกันพอสมควร

มีบ้างที่ทำให้เขาต้องหงุดหงิด เพราะบางคืนเมียปิดโทรทัศน์เอาค่อนดึก ส่งผลให้เขานอนหลับไม่ค่อยเต็มที่ เมื่อได้เวลากรีดยางตีสองตีสามแทบไม่อยากจะลุกจากที่นอน

แต่ด้วยภาระผ่อนชำระของเครื่องใช้ ที่มันคอยกระทุ้งหลังเขาให้หลับไม่ลง กังวลใจว่าสิ้นเดือนจะมีเงินผ่อนหรือเปล่า นั่นแหละที่ทำให้เขาต้องตัดใจลุกขึ้น ใส่ชุดกรีดยางแล้วฉวยอุปกรณ์ ก้าวออกจากประตูกงสี มุ่งสู่สวนยางที่ทึบทะมึนอยู่ในความมืด

เรื่องของถูกยึดไม่เป็นปัญหาสำหรับเขา เพราะก่อนหน้านี้มีแค่วิทยุทรานซิสเตอร์เครื่องเดียวก็อยู่ได้ แต่เรื่องขายหน้าอีสร้อยกับไอ้ยาว และพวกมอญกรีดยางนี่สิที่ยอมกันไม่ได้

เมียเขายังคงนอนหลับอยู่อย่างสบายใจ รุ่งสว่างนั้นแหละนางจึงลุกขึ้นมาทำกับข้าวกับปลาหุงหาอาหาร แล้วค่อยไปช่วยฝักเก็บน้ำยางเอาตอนสายๆ

เขาคิดว่า ราคายางดี ๆ อย่างนี้น่าจะเป็นโอกาสอันดีที่จะได้เก็บเงินเก็บทองสำรองเผื่อฉุกเฉินไว้บ้าง ชีวิตคนรับจ้างกรีดยางนั้น หาความแน่นอนอะไรไม่ได้ บางครั้งก็มีคนมาแกล้งให้ต้องออกจากสวนยางที่ตี ๆ ไป คอยยุยงหัวเรื่องโน้นเรื่องนี้เพื่อที่ตัวเองจะได้มาสวมตำแหน่งแทน ส่วนราคายางแล้วก็ใช้ว่าจะดีอยู่อย่างนี้ตลอดปีตลอดชาติ วันดีคืนดีมันร่วงลงมาอยู่ที่โลกไร้ลมละสิบกว่าบาทก็เคยเจอมาแล้ว แต่ข้าวของเงินผ่อนที่เมียเขาหาหนี้สิน เป็นชนกปักษ์หลังเขาอย่างดินไม่หลุด เหมือนความต้องการของเมียเขาไม่มีวันสิ้นสุด มันเริ่มจากทีวีเครื่องเดียวแท้ ๆ จะโทษเมียอย่างเดียวก็

ไม่ได้ เพราะบางทีเขาก็ปล่อยให้เห็นดีเห็นงามไปด้วยอย่างไม่รู้ตัว อย่างเครื่องคาราโอเกะนั้นไง

ลมหัวรุ่งโยกยอดยางไหวเอน อากาศยามใกล้สว่างบนภูเขาหนาวยะเยือก เขาเร่งเดินเร็วขึ้นเพื่อให้ร่างกายอบอุ่น ตรงขอบฟ้าทางทิศตะวันออกปรากฏแสงเงินแสงทองเรือเรือง อีกไม่นานทิวากาลจะมาเยือนซีกโลกนี้อีกครั้ง คนกรีดยางทั้งหลายต้องเร่งรีบทำงานแข่งกับเวลา ถ้าเข้าไปจนตะวันจ้าน้ำยางที่ได้ก็จะมีปริมาณลดลง เพราะอุณหภูมิที่สูงขึ้นจะทำให้น้ำยางจับตัวแห้งปิดหน้ายางไปเสียก่อน

เรื่องมันควรจะจบลงแบบนั้น เพราะราคายางก็ยังคงยืนอยู่ในระดับสูงกว่ากิโกรัมละสามสิบบาทมาตลอด เขาและชาวสวนยางทั้งหลายก็ค่อนข้างจะพอใจในการบริหารงานของรัฐบาลนักธุรกิจชุดนี้ ที่ทำให้ราคายางทรงตัวอยู่ได้ในระดับสูง แม้ฝ่ายค้านจะออกมาบอกว่าเป็นเพราะอยู่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันต้องการเก็บสต็อกยางพอดีก็เถอะ ไม่ว่าจะอย่างไรเขาไม่สนใจอย่างอื่น สนใจอยู่อย่างเดียวว่าให้ราคายางสูงเข้าไว้เท่านั้นเป็นพอ เพราะมันทำให้คุณภาพชีวิตของเขาและเมียดีขึ้น รวมไปถึงทั้งของไอ้ยาวอีสร้อยและแม่กระทิงของพวกมอญกรีดยางด้วย เขาเชื่อว่าถ้าพวกมอญมันออกเสียงเลือกตั้งได้ トラบไตที่ราคายางยังคงยืนอยู่อย่างนี้ รับรองว่ารัฐบาลจะได้เสียงจากพวกมอญอย่างถล่มทลายแน่นอน

ไม่นานหลังจากที่เขาซื้อวีซีดีคาราโอเกะมา รายการทีวีหลายรายการ เปิดให้ผู้ชมทางบ้านร่วมสนุกด้วย โดยการใช้โทรศัพท์มือถือกดมาทำนายคำตอบ เสียค่าโทร. แค่มือกี่บาท แต่ได้ของรางวัลหลายพันบาท หรือบางรายการก็ได้เป็นหมื่น

คนกรีดยางทั้งหลายรวมทั้งพวกมอญด้วย ต่างก็ซื้อโทรศัพท์มือถือมาไว้ใช้กันแทบทุกครัวเรือน ราคามันถูกลงกว่าแต่ก่อนมาก เมื่อโทรศัพท์มือถือเข้ามาในบ้านเราใหม่ ๆ เขาเคยเห็นแต่ของนายหัวสวนยางเท่านั้นเอง คนกรีดยางทั่ว ๆ ไปไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของเพราะราคาเครื่องละหลายหมื่นบาท

ถึงกระนั้น ตัวเขาเองก็ไม่อยากได้ใครดีอะไรกับมันมากนักหรอก แต่เมียของเขาอีกนั่นแหละที่เป็นตัวตั้งตัวตี

“พี่ ฉันทอยากได้โทรศัพท์มือถือ ไว้โทร.ไปหาแม่ที่ต่างจังหวัด”

“จะซื้อไปทำไม อยากโทร.ก็ลงไปโทร.นาทีละห้าบาทที่หมู่บ้านลิ”

“โอ้ พี่ จะให้ฉันต่อสังขารลงไปถึงหมู่บ้าน พี่ไม่กลัวพวกมอญมันจูดฉันหรือไง”

เขาถึงกับอึ้งเมื่อเมียอ้างแบบนี้

“ถ้าจะไปฉันลงไปเป็นเพื่อน ว่าแต่มีธุระอะไรกับแม่หนักหนา ทั้งปีทั้งชาติฉันไม่เห็นเธอเอ่ยถึง”

เขายังไม่ยอมแพ้ เพราะคิดถึงภาวะที่แบกรับอยู่แทบสิ้นปรี ไหนจะผ่อนค่าที่วีให้นายหัว ไหนจะผ่อนพวกพัลลภ ตู๋เย็น ไหนจะผ่อนเครื่องเสียงวีซีดีคาราโอเกะ

“แหม... ฉันก็คิดถึงแม่ของฉันบ้างสิ พี่ก็...” เมียค้อน หน้าคว่ำทำท่าไม่พอใจ

“พี่คิดดู อีสร้อยมันก็ซื้อแล้ว ไอ้ยามมอญกรีดยางที่สวนโกเนี้ยมันก็ซื้อแล้ว พี่ไม่ขายน้ำมันเรอะ” นางมองเขา น้ำเสียงเหมือนเยาะหยันอยู่ในที่

“พี่เกรงใจนายหัวเขา ยังผ่อนโทรทัศน์กับนายหัวไม่หมดเลย แล้วยังพวกเครื่องใช้ไฟฟ้านั่นอีก” เขาเสียงอ่อย

เมียได้ฟังก็หน้าสลด ทำท่าเซ็งเหมือนหมดหวัง แต่เพียงชั่วครู่ดวงตานางก็มีประกายวูบ

“พี่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่ใช่หรือ พี่ไปกู้สิ กู้กองทุนหมู่บ้านมาซื้อมือถือได้อยู่แล้ว ฉันแหว่ ๆ ว่าไอ้ยากกับอีสร้อยมันก็ไปกู้กองทุนหมู่บ้านนี้แหละ มาซื้อ”

ด้วยทศวรรษความรบร่ำของเมียไม่ไหว ในที่สุดเขาก็ไปกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน มาซื้อโทรศัพท์มือถือ ตามที่เมียต้องการ

เมื่อนายหัวเห็นเขามีโทรศัพท์ ทั้ง ๆ ที่ยังผ่อนทีวีไม่หมด ก็ไม่ได้ว่าอะไร แถมยังขอเบอร์มือถือของเขาเอาไว้ บอกว่าจะได้ไม่ต้องขึ้นมาที่สวนบ่อย ๆ มีอะไรก็ใช้วิธีโทร. ถ้ามข่าวดูจากเขา ทำให้สะดวกขึ้น

ซื้อมันมาตอนแรกเขาก็ไม่เห่อเท่าไรหรอก แต่พอใช้ไปสักพักก็ซัดจิตใจ เพราะทำให้เขารู้ว่าคราวต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น ได้พูดคุยได้ถามสารทุกข์สุกดิบกับเพื่อนกับญาติบ้าง บางทีก็ถามข่าวคราวเกี่ยวกับสวนยางว่าสวนไหนหน้ายางเปิดใหม่ สวนไหนนายหัวใจดี สวนไหนความเป็นอยู่

สะดวกสบาย มันเหมือนมาเปิดโลกที่เปลี่ยวเหงาของคนกรีดขานใจให้กว้างขวางขึ้น แต่คนที่ใช้โทรศัพท์มากที่สุดก็คือเมียเขา นางเห่อถึงขนาดพกคาดเอาไปเก็บข้างด้วย บางทีเขาเห็นนางหยุดโทรศัพท์คุยกับเพื่อนที่ใต้ต้นยางครึ่งละนาน ๆ เรื่องราวที่คุยก็ไม่พ้นนิทานเมียคนโน้นที่เมียคนนี่ที่ไม่เว้นแม้กระทั่งเมียพวกมอญ บางครั้งก็เลยเถิดเข้าไปถึงตัวละครในทีวี นาน ๆ ที่จึงจะโทร.หาแม่เสียสักครั้ง

เขาเองนั้นก็นึกเห็นใจเมียอยู่เหมือนกัน เพราะชีวิตของคนกรีดขานนั้น ต้องโดดเดี่ยวทำงานอยู่แต่ในสวนยาง วัน ๆ เจอแต่หน้าผัว ไม่ค่อยได้พบปะใครอื่นบ้างเลย นางคงเหงา โทรศัพท์มือถือคงช่วยให้ชีวิตนางสดชื่นขึ้นบ้าง ตกค่านางก็ได้เล่นเกม กดมือถือตอบคำถามทางโทรศัพท์

บางรายการให้รางวัลเป็นตัวเครื่องบินไปเที่ยวต่างประเทศ เขาคิดว่าถ้าเกิดได้รางวัลขึ้นมาจริง ๆ เขาก็เมียจะมีปัญญาไปเที่ยวจริง ๆ ละหรือ เงินที่จะเก็บออมไว้ก็ไม่มี เดือน ๆ ผ่อนแต่ค่าของกับค่าบัตรเติมเงินก็แทบไม่เหลือซื้ออย่างอื่น อย่าวว่าแต่อะไรเลย ในตู้เย็นของเขาแทนที่จะมีเบียร์เย็น ๆ อย่างที่ฝันไว้ กลับมีแต่ขวดน้ำเต็มตู้ กับข้าวก็ยั้งต้องซื้อเชื้อจากพวกรถเร่ขายกับข้าว ที่ขึ้นมาขายพวกมอญตามสวนยางอยู่เหมือนเดิม

วิถีชีวิตเขาเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เปลี่ยนรัฐบาล เขาชักจะเชื่อเสียแล้วลี ว่าการเลือกผู้แทนฯ นั้นมันส่งผลกระทบต่อชีวิตของเขาจริง ๆ ชีวิตที่เรียบง่ายในอดีต ไม่มีเค้าหลงเหลือให้เห็นเลยแม้แต่น้อย

วิทยุทรานซิสเตอร์เครื่องเก่าตั้งอยู่ที่มุมห้อง ฟุ่นซบเซรอะจนหมดสภาพไปเสียแล้ว มันกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งอดีตอันล้ำหลัง ที่จำต้องถูกละทิ้งไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและกาลเวลา

เขาแทบจำไม่ได้ว่าก่อนโน้น หลังเหน็ดเหนื่อยจากงานหนัก เขาเคยมีความสุขกับการฟังเพลงลูกทุ่ง จากวิทยุทรานซิสเตอร์เครื่องนั้นได้อย่างไร

ความสุขในอดีตของเขาทำไมมันเรียบง่ายเสียเหลือเกิน เรียบง่ายจนแทบไม่น่าเชื่อว่ามันจะเป็นไปได้จริง เมื่อเทียบกับชีวิตในปัจจุบันของเขา

เขาอัดควันใบจากอีกเชือกใหญ่ ก่อนฉวยถุงเศษยางขึ้นป่า ออกเดินต่อจากสวนตาพร กลุ่มเมฆฝนตั้งเค้าครึ้มมาทางทิศตะวันตก หรือมันกำลังจะสิ้นสุดฤดูร้อนปีนี้แล้ว

ตั้งแต่ใบยางร่วง เขาต้องหยุดกรีดขานนานเป็นเดือน รายได้ที่เคยมีสม่ำเสมอค่อย ๆ หมดลง และ

หยุดลงอย่างสิ้นเชิงเมื่อนายหัวสั่งปิดหน้ายางเพื่อให้ต้นยางได้พักฟื้นหลังจากที่โดนกรีดเอาน้ำยางมาทั้งปี รोजนกระทั่งใบยางแก่นั้นแหละ จึงจะเริ่มต้นเบิกหน้ายางกันใหม่

ในช่วงนี้คนกรีดยางทั้งหลาย ก็ต้องเอาตัวรอดไปพลางๆ บางคนก็ไปรับจ้างเป็นกรรมกรก่อสร้าง บ้างก็ไปกับเรืออวน บ้างก็ไปซื้อรถเครื่องรับจ้าง ใครไม่ไปไหนก็เก็บผักหักหญ้ากินไปตามประสาให้พอประทังชีวิตอยู่ได้

เขาเองพอมีเงินเหลือผ่อนของอยู่นิดหน่อย แต่หลังจากที่ผ่อนของหมดแล้ว ก็แทบไม่มีเงินสดเหลือติดกระเป๋าเลย พอดีกับที่ข้าวสารและของแห้งในครัวหมด จนปัญญาจริงๆ ก็เลยใช้มือถือโทร.ไปหานายหัว ขอเอาเศษยางที่เหลืออยู่ไปขาย ชื้อปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

นายหัวใจดีเช่นเคย เห็นใจที่เขาไม่มีรายได้ ยกเศษยางที่เหลืออยู่ให้เขาทั้งหมด โดยไม่ต้องนำเงินที่ขายมาแบ่งครึ่งเช่นทุกครั้ง

เมื่อเขาใช้มือถือคุยกับนายหัวเสร็จ เมียเขาก็เอาไปโทร.คุยกับเพื่อนบ้าง ยังคุยไม่ทันจบประโยคแรก โทรศัพท์ก็ตัดเพราะเงินที่เติมไว้หมดพอดี นางหงุดหงิดที่ยังคุยไม่ทันได้ความ

ก่อนลงจากสวนยางมา เมียจึงสั่งเขาว่า

“พี่ ชื้อบัตรเติมเงินมาด้วยนะ ฉันทยังคุยกับอีสร้อยไม่ทันได้รู้เรื่องเลย”

เขาไม่อยากพูดอะไรมาก หยิบโทรศัพท์มือถือมาคาดเอว แล้วฉวยถุงเศษยางเดินออกจากกองสีลงไปยังหมู่บ้านข้างล่าง

อากาศที่ร้อนอบอ้าวทำให้เขาเหนื่อยมากกว่าปกติ เขาไม่เคยเหนื่อยอย่างนี้มาก่อนเลย ทั้งเหนื่อยกายและเหนื่อยใจ ยิ่งคิดถึงความต้องการของเมียก็ยิ่งเหนื่อยมากขึ้นไปอีก

เขาคิดว่า ตั้งแต่มีโทรศัพท์ ชีวิตเขาไม่สงบสุขเหมือนก่อน จริงอยู่ที่บางครั้งเขาก็ได้ใช้ประโยชน์จากมันบ้าง แต่โดยทั่วไปแล้ว มักจะใช้คุยเล่นกับเพื่อนแก้เครียดเสียมากกว่าจำเป็นจริงๆ และบางทีความเครียดก็มาทางโทรศัพท์เช่นเดียวกัน

มีเพื่อนบางคนโทร. มายืมเงินบ้าง หรือบางครั้งแม่ยายก็โทร. มาขอเงิน ในบางเดือนที่เขาผ่อนของช้า พวกเขาบริษัทเงินผ่อนทั้งหลายก็โทร.มาทวงค่างวด เรื่องราวเหล่านี้มันชวนให้เซ็งชีวิตไปได้เหมือนกัน

เขากำลังคิดว่าจะทำตามคำสั่งเมียดีหรือทำตามความคิดของตัวเองดี

เขาตามใจเมียมาเยอะแล้ว มาไกลมากแล้ว ไกลจนไม่สามารถย้อนกลับไปยังจุดเดิมได้อีก เขาควรจะทำตามความคิดของตัวเองดูบ้าง

โทรศัพท์ที่มันไร้สาระ เขาคิด เอาไว้มีเงินค่อยใช้กันใหม่ ตอนนี้อะไรที่จำเป็นในการกินอยู่ เสียก่อนดีกว่า

เมียต้องไม่พอใจเขาแน่ เพราะนางกำลังรอจะใช้โทรศัพท์มือถือคุยกับเพื่อนอยู่ แต่ไม่นานนางก็คงหายโกรธ

เขาอยากจะทำอาหารแห้งไปตุนไว้ กว่าจะไปย่างจะแก่, กว่าจะได้เบิกหน้ายางใหม่, กว่าจะถึงเวลารวมยางขายยาง ก็ต้องรอดต่อไปอีกหลายวัน

จะยืมเงินนายหัวก็เกรงใจ ดีไม่ดีแกไม่ให้อีก ครีดยางต่อก็จะช่วยหนัก สวนยางดี ๆ สมัยนี้ไม่ใช่หาได้ง่าย ๆ ยางแก่ ๆ ส่วนใหญ่เจ้าของสวนก็โค่นขายไม้กันหมดแล้ว ที่ปลูกใหม่ก็มีไม่มาก ไหนยังมีพวกมอญมาคอยแย่งกรีดยาง เจ้าของสวนยางส่วนใหญ่ก็มักจะชอบพวกมอญเสียด้วย เพราะไม่เรื่องมากและขยัน จะแบ่งให้เท่าไรพวกมันก็เอาทั้งนั้น

เขาเดินครุ่นคิดไปจนถึงร้านรับซื้อเศษยาง ชายเศษยางได้เงินสองร้อยกว่าบาท เขากำธนบัตรไว้ในมือที่ชั้นเหนือ เดินตรงไปที่ร้านขายของชำของแป๊ะตี๋

เขาคิด ถ้าเขาใช้โทรศัพท์ถามเรื่องงานกับเพื่อนก็คงจะดี อีกหลายวันกว่าจะได้กรีดยาง เพื่อมีงานอะไรทำพอประทั่งไปก่อน

แต่ถ้าเอาเงินทั้งหมดมาซื้อข้าวสาร ก็คงจะพอทนได้จนถึงเวลาเบิกหน้ายางใหม่ ถึงตอนนั้นก็ค่อยขอยืมเงินนายหัวใช้ก่อน คงพอไหว

คิดถึงคำของเมียที่สั่งให้ซื้อบัตรโทรศัพท์อีก จะเอาอย่างไรดี เขารู้สึกสับสน ระหว่างข้าวสารกับบัตรเติมเงิน จะเลือกอะไรก่อนกัน

ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจ ก้าวเข้าไปในร้านขายของชำ

“แป๊ะตี๋ เอาข้าวสารโลนึ่ง บัตรเติมเงินสองร้อย”

(ที่มา มติชนสุดสัปดาห์ วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 25 ฉบับที่ 1300 หน้า 54
โดย ชวิญยืน ลุกจันทร์

[http://www.matichon.co.th/weekly/weekly.php?page=1&allpage=1&search=no&srctag=0491150748&srcday=2006/02/03&show=\)](http://www.matichon.co.th/weekly/weekly.php?page=1&allpage=1&search=no&srctag=0491150748&srcday=2006/02/03&show=)

แผนการจัดกิจกรรมที่ 8

กิจกรรม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เวลา 3 ชั่วโมง

อุปกรณ์/สื่อ

1. เอกสารกรอบมาตรฐานและสาระการเรียนรู้
2. กระดาษปรีฟ ปากกาสี แผ่นใส
3. ใบกิจกรรม การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้
4. ใบความรู้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งคำศัพท์ที่ใช้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกสามารถกำหนดจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้ ตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชนและผู้เรียนได้

2. เพื่อให้สมาชิกสามารถพัฒนาหลักสูตรอาชีพได้

3. เพื่อให้สมาชิกวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตรอาชีพกับมาตรฐานการเรียนรู้ในหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

แนวคิด

สาระการเรียนรู้ เป็นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องศึกษา ค้นคว้าผ่านสื่อ กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา หรือเป็นพื้นฐานความรู้ ในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากร นำเข้าสู่เนื้อหาการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกได้มีความพร้อมในการที่จะร่วมกิจกรรมต่อไป โดยกล่าวว่า “เราทุกคนต้องการความรู้สึกที่ว่า ตัวของเรามีความสำคัญ มีคุณค่า มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องรอฟังผู้อื่น” ซึ่งในการ

พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น เราสามารถทำได้ และทำได้อย่างดี ถ้ามีความตั้งใจและความรับผิดชอบ ใช้ทักษะในการหาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหามาใช้ให้เต็มที่

2. วิทยากรทบทวนความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งหลักการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามความรู้และประสบการณ์ของสมาชิก พร้อมศึกษาไปความรู้

3. สมาชิกสังเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และผู้เรียน ที่สัมพันธ์กับหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และบันทึกไว้ในใบกิจกรรมการตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4. สมาชิกวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้หมวดวิชาพัฒนาอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เพิ่มเติมได้ แต่ไม่สามารถตัดออกได้)

5. สมาชิกร่วมกันพัฒนาหลักสูตร ตามที่ได้กำหนดในการวิเคราะห์จากสภาพปัญหา ในกิจกรรมที่แล้ว โดยแบ่งสมาชิกเป็น 4 กลุ่ม โดยเริ่มจากการกำหนดชื่อหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียน วัสดุ/อุปกรณ์ เวลา การวัดผลประเมินผล โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับ

6. สมาชิกเสนอผลการพัฒนาหลักสูตร

7. วิทยากรแจกเอกสาร เอกสารหลักสูตร หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ กับสมาชิกคนละ 1 เล่ม ให้ศึกษาหลักสูตร ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในหัวข้อ 1) มาตรฐาน (ในหลักสูตร)

8. นำหลักสูตรที่สมาชิกได้พัฒนาในข้อ 5 มาพิจารณาว่า จะสมควรนำหลักสูตรที่ได้พัฒนาไปใช้ในมาตรฐานใดของหลักสูตร โดยการลงฉันทามติร่วมกัน

9. สมาชิกและวิทยากร ร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในหัวข้ออื่น ๆ ต่อไป

ใบความรู้

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งคำศัพท์ที่ใช้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการใหญ่ในแนวทางการจัดการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาต้องถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เอง มีหลักการข้อหนึ่งว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาให้ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ด้วยเช่นกัน

“ผู้เรียนสำคัญที่สุด” จึงเป็นกรอบหลักของการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ต้องคำนึงถึงตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึง การปฏิรูปการเรียนรู้ และการปฏิรูปหลักสูตรในโรงเรียนจะบรรลุผลได้ก็ด้วยตระหนักว่า “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” นั่นเอง

การจัดการศึกษาที่ “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ก็คือ การกำหนดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง เรียนรู้ด้วยความสุขโดยผ่านกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพ และสนองความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน

จากแนวทางใหญ่ของการศึกษา คือ สาระสำคัญที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่นำไปสู่การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งการนำหลักสูตรแกนกลางนี้ไปใช้ สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นเอง โดยมีองค์ประกอบทั้งที่กำหนดจาก หลักสูตรแกนกลางข้างต้น และที่สถานศึกษาต้องกำหนดจากส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการของสถานศึกษา ของผู้เรียนของชุมชน และสังคมที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ด้วย ความเป็นหลักสูตรสถานศึกษาจึงสมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ และทั้งนี้ทั้งนั้น “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ยังคงเป็นฐานสำคัญที่สุดที่หลักสูตรสถานศึกษาต้องคำนึงถึง

ภาพรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษาที่จะแสดงให้เห็นถึงการยึดถือว่า “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” หรือ “เพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญ” นั้น จะดูได้จากองค์ประกอบแต่ละส่วนของหลักสูตรสถานศึกษานั้น ๆ ล้วนสะท้อนถึงการมีเป้าหมาย การมีกระบวนการและความพยายามที่ชัดเจน การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง อาทิ

วิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ของหลักสูตรสถานศึกษานั้น ๆ จะกล่าวถึงความพยายามที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดเท่าที่โรงเรียนจะมีศักยภาพ ด้วยเจตนารมณ์ที่ชัดเจนบนฐานความเข้าใจผู้เรียน และชุมชนของโรงเรียนเป็นอย่างดี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่สถานศึกษากำหนดจะกำหนดบนฐานความเป็นจริงและความเป็นไปได้ของการพัฒนาผู้เรียนที่สถานศึกษา มิใช่กำหนดอย่างเลื่อนลอยหรือไม่มีฐานข้อมูลพอ

โครงสร้างกรอบสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของหลักสูตรสถานศึกษาก็กำหนดอย่างมีเหตุผลถึงความใส่ใจในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ มิใช่คำนึงถึงแต่ความสะดวกของครูหรือการบริหารของสถานศึกษา

การกำหนดสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ ของหลักสูตรสถานศึกษาก็กำหนดอย่างเข้าใจผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มเป็นฐาน ประกอบกับกำหนดอย่างพยายามให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาได้อย่างแท้จริง ตามธรรมชาติ เช่น จัดอย่างบูรณาการและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ ซึ่งก็คือ กิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดแหล่งเรียนรู้ย่อมหลากหลาย อีกการระดมทรัพยากรมุ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก

และการกำหนดแนวการวัดประเมินผล ของหลักสูตรสถานศึกษานั้นก็จะเป็นไปอย่างรอบคอบ เน้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องมากกว่าแค่การตัดสินเลื่อนชั้น และเป็นไปตามหลักการประเมินตามสภาพจริง มิใช่แค่ความสะดวกของการประเมิน เป็นต้น

หลักสูตรสถานศึกษาตัวเอง จะมีโอกาสเหมาะสมและเอื้อประโยชน์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนและชุมชนได้มาก ทั้งหลักสูตรสถานศึกษานี้ได้คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญตลอดทุกองค์ประกอบ ดังกล่าวในตอนต้นก็จะเป็นหลักสูตรตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หรือเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาไทย และหรือหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ จะเป็นแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่จะนำพาสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนบนพื้นฐานของความเหมาะสมกับผู้เรียน และชุมชนที่แท้จริง ซึ่งจะยังผลให้โรงเรียนจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เรียนรู้ได้เหมาะสมกับศักยภาพและธรรมชาติของเขาเหล่านั้น อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุดได้ และภาพเหล่านี้ก็คือ ภาพของ “หลักสูตรสถานศึกษาแท้เพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญ”

(ที่มา: <http://www.moe.go.th/main2/article/school.html>)

คำศัพท์ที่ใช้

ความหมายของคำศัพท์ คำว่า สมรรถภาพ สาระ สาระการเรียนรู้ รายละเอียดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้

สมรรถภาพ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ในหมวดวิชานั้น ๆ ซึ่งกำหนดไว้ 2 ลักษณะ

สมรรถภาพหมวดวิชา เป็นสมรรถภาพที่ผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถในหมวดวิชานั้นตามที่กำหนด

สมรรถภาพระดับ เป็นสมรรถภาพที่ผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย แล้ว ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถในหมวดวิชานั้นตามที่กำหนด

สาระ หมายถึง หัวข้อเนื้อหาที่กำหนดให้ผู้เรียน เรียนรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

สาระการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหา และ กระบวนการ ที่กำหนดให้ผู้เรียน เรียนรู้และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ของแต่ละหมวดวิชา

รายละเอียดสาระการเรียนรู้ หมายถึง รายละเอียดหัวข้อย่อยของเนื้อหาตามสาระการเรียนรู้และกระบวนการที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ของหมวดวิชา และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ของแต่ละหมวดวิชา

มาตรฐานการเรียนรู้ หมายถึง ข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละหมวดวิชา เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกำหนดไว้ 2 ลักษณะคือ

มาตรฐานการเรียนรู้หมวดวิชา เป็นการกำหนดคุณภาพของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน หลังจากได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้หมวดวิชานั้น ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (สถานศึกษาไม่สามารถปรับ เปลี่ยนแปลงได้)

มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ เป็นการกำหนดคุณภาพของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน หลังจากได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้หมวดวิชานั้น เฉพาะระดับใดระดับหนึ่ง คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

ใบกิจกรรม

เรื่อง การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

คำชี้แจง ให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ในประเด็น

- 1) สังเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และผู้เรียน ที่สัมพันธ์กับ
หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยบันทึกไว้ในใบกิจกรรมการตรวจสอบผล
การวิเคราะห์ข้อมูล
- 2) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้หมวดวิชาพัฒนาอาชีพระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น (เพิ่มเติมได้ แต่ไม่สามารถตัดออกได้)
- 3) ร่วมกันพัฒนาหลักสูตร ตามที่ได้กำหนดในการวิเคราะห์จากสภาพปัญหา ในกิจกรรม
ที่แล้ว โดยแบ่งสมาชิกเป็น 4 กลุ่ม โดยเริ่มจากการกำหนดชื่อหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ
กระบวนการเรียน วัสดุ/อุปกรณ์ เวลา การวัดผลประเมินผล โดยดำเนินการเป็นขั้นตอน
ตามลำดับ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 9

กิจกรรม บทสะท้อนจากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ

เวลา 3 ชั่วโมง

อุปกรณ์/สื่อ แผ่นใสรายละเอียดของแต่ละกิจกรรม
ใบความรู้ ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกได้แสดงออกถึงผลที่ได้จากการอบรมแบบมีส่วนร่วม โดยการระดมความคิด ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติ รวมทั้งการเกิดความตระหนักในผลของการเรียนรู้ในการร่วมกิจกรรม
2. เพื่อให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม
3. เพื่อให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ และเจตคติต่อความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

แนวคิด

การรายงานประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม จะทำให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้ร่วมปฏิบัติกับสมาชิกด้วยกัน และเป็นการเปิดโอกาสให้สำรวจความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกของตนเองในปัจจุบัน และเจตคติที่มีต่อความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะสิ่งที่ได้จากการรายงานเหล่านี้ จะเป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นว่าสมาชิกได้บรรลุเป้าหมายของการร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ มากน้อยเพียงใด อย่างไร

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรทักทายสมาชิกด้วยความเป็นกันเองในหัวข้อสนทนาทั่ว ๆ ไปเพื่อรักษาสัมพันธไมตรีและสร้างบรรยากาศที่ดีภายในกลุ่ม
2. วิทยากรทบทวนสาระสำคัญและประสบการณ์เดิม จากการร่วมกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา ๆ มา
3. สมาชิกร่วมกันระดมความคิด เพื่อการร่วมอภิปรายในประเด็น “ท่านเข้าใจแนวคิดในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองอย่างไร และจะนำไปใช้อะไรได้บ้าง โดยเน้นองค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองทั้ง 8 องค์ประกอบ”
4. สมาชิกและวิทยากรสรุปร่วมกัน
5. วิทยากรเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความรู้สึกกับสมาชิกในการเข้าร่วมอบรม โดยการอภิปรายและการเขียนจดหมายถึงเพื่อน
6. วิทยากรแจกกระดาษเขียนจดหมายให้สมาชิกทุกคน
7. วิทยากรให้สมาชิกเลือกเป็นจดหมายถึงเพื่อนคนหนึ่งของสมาชิก โดยอาจจะเป็นเพื่อนที่ไม่ได้ร่วมประชุมปฏิบัติการในขณะนี้ก็ได้ ที่สมาชิกอยากจะบอกเล่าถึงประสบการณ์ที่สมาชิกได้มีโอกาสมาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในครั้งนี้ให้เพื่อนคนนี้ได้รับรู้ โดยให้สมาชิกบอกเล่าครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - 7.1 รายละเอียดของการเข้าร่วมประชุมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในครั้งนี้ โดยสังเขปว่า ได้ร่วมทำกิจกรรมอะไรบ้าง และตัวของสมาชิกเองได้ประสบการณ์และข้อคิดอะไรจากการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองครั้งนี้บ้าง
 - 7.2 ความรู้สึกของสมาชิกต่อการได้เข้ามาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
 - 7.3 สมาชิกได้เรียนรู้ว่าความพร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง คืออะไร

7.4 ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของตัวสมาชิกเองมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หลังจากได้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเชิงการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองอย่างไรบ้าง

8. เมื่อสมาชิกเขียนจดหมายเสร็จแล้ว วิทยากรขออาสาสมัครสมาชิก 3-4 คน ออกมาอ่านจดหมายของตนเองที่เขียนถึงเพื่อนให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง

9. วิทยากรให้สมาชิกร่วมกันสรุปถึงแนวคิด กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ และวิทยากรกล่าวสรุปถึงความสำคัญและประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากการที่สมาชิกมีความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับแจกใบความรู้ เรื่องการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต อธิบายให้สมาชิกทราบว่ายังมีเรื่องที่สมาชิกต้องให้ความสนใจอีกก็คือเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตอยู่ในยุคข่าวสารปัจจุบัน ซึ่งสมาชิกสามารถนำความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองไปเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ตลอดไป การเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะในห้องเรียน การสอนตามเนื้อหา หนังสือ และหลักสูตร ซึ่งไม่มีหลักสูตรใดจะยึดยกกะพันไม่ล้ำสมัย ไม่มีหนังสือ เล่มใดจะครอบคลุมเรื่องที่ต้องเรียนได้หมด ไม่มีใครคนใดบอกเด็กได้ทุกเรื่อง ทุกเวลา ทุกคน การเรียนรู้มิใช่เป็นเพียงการเรียนรู้เพื่อรู้เป็นการเรียนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ เรียนเพื่อรู้จักตนเอง เรียนเพื่อรู้จักและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เรียนเพื่อจะเป็นคนเก่ง คนดี คนมีความสุข การเรียนรู้จึงเริ่มต้นเมื่อก่อนเกิดชีวิตและดำเนินไปจนกว่าจะสิ้นชีวิต รวมทั้งเรื่องของมนต์คนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นจนสำเร็จนั้น ไม่ได้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สำเร็จรูป ตายตัว หรือสามารถใช้ได้ตลอดไป โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรสถานศึกษาต้องมีความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา

10. วิทยากรกล่าวขอบคุณสมาชิกทุก ๆ คน ที่ได้ให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลย้อนกลับถึงความรู้สึกที่มีต่อสมาชิกกลุ่มนี้

11. วิทยากรชวนให้สมาชิกแต่ละคนได้บอกความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเพื่อนสมาชิกในการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม

12. วิทยากรกล่าวปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ ความตั้งใจของสมาชิกที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น การเขียนจดหมายถึงเพื่อน การแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น การอาสาสมัครออกมาอ่านจดหมาย การมีส่วนร่วมในการอภิปราย และการทำงานกลุ่ม รวมทั้งเหตุผลในการสรุปและการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์
3. ผลจากการปฏิบัติงาน

ใบความรู้

เรื่อง การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

ความหมายของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอกตัวผู้เรียนหรือไม่ก็ตาม ริเริ่มการเรียนรู้ เลือกเป้าหมาย แสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

ความสำคัญของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง สรุปได้ดังนี้

1. บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า มีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูงกว่า สามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าคนที่เรียนโดยเป็นเพียงผู้รับ หรือรอการถ่ายทอดจากครู
2. การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยา และกระบวนการทางธรรมชาติ ทำให้บุคคลมีทิศทางของการบรรลุภาวะจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง คือ เมื่อตอนเด็กๆ เป็นธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพิงผู้อื่น ต้องการผู้ปกครองปกป้องเลี้ยงดู และตัดสินใจแทนให้ เมื่อเติบโตมีพัฒนาการขึ้นเรื่อยๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง ครู และผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง
3. การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ๆ ทางการศึกษา เช่น หลักสูตร ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ มหาวิทยาลัยเปิด ล้วนเน้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการเรียนรู้เอง
4. การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองทำให้มนุษย์อยู่รอด การมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

ลักษณะของผู้มีการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ 9 ประการ มีดังนี้คือ

1. มีความเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลในด้านความคิด และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ ได้แก่ ได้รับความแตกต่างระหว่างการเรียนโดยมีครูเป็นผู้ชี้นำ และการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง
2. มีแนวคิดเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นกับผู้ใดและเป็นผู้ที่สามารถชี้นำตนเองได้
3. มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน เพื่อที่จะให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้สะท้อนให้ทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนของตนเองรวมทั้งการช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้น
4. มีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้อย่างแท้จริงโดยร่วมมือกับผู้อื่น
5. มีความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้จากความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง โดยเป็นจุดมุ่งหมายที่สามารถประเมินผลสำเร็จได้
6. มีความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้สอนเพื่อขอความช่วยเหลือหรือปรึกษา
7. มีความสามารถในการแสวงหาบุคคลและแหล่งวิทยาการที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
8. มีความสามารถในการเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ มีความคิดริเริ่ม และมีทักษะในการวางแผนอย่างดี
9. มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลจากข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ได้เหมาะสม

ประเด็นที่อาจมีผู้เข้าใจผิดพลาดเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง 10 ประการ

ดังนี้คือ

1. การชี้นำตนเองเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน เพียงแต่จะมีมากหรือน้อยเท่านั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเรียนรู้
2. บทบาทของผู้เรียน คือ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้เป็นหลักใหญ่ และเป็นผู้ตัดสินใจ วางแผนและเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (learning experience) การดำเนินการตามแผน การประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ ทั้งหมดนี้อาจเกิดขึ้นตามลำพังหรือเกิดในกลุ่มผู้เรียนกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ที่ผู้เรียนจะร่วมกันรับผิดชอบในการเรียนรู้ของเขา
3. คำว่า การชี้นำตนเองในการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง จะเน้นถึงความรับผิดชอบของบุคคลและเชื่อในศักยภาพที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ (never-ending potential of human)
4. ชี้นำตนเองในการเรียนรู้ ก่อให้เกิดผลบวกของการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น จดจำได้มากขึ้น เกิดความสนใจการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น มีทัศนคติที่เป็นบวกต่อผู้สอนมากขึ้น มั่นใจในความสามารถเรียนรู้ได้ของตนเองมากขึ้น
5. กิจกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองมีหลายรูปแบบ เช่น การอ่าน การอภิปราย การเขียน การเสาะหาความรู้โดยการสัมภาษณ์ การศึกษาเป็นกลุ่ม ทักษะศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สอน การหาความรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ หรือแม้กระทั่งวิธีการเรียนด้วยตนเองจากสื่อ เช่น ชุดการเรียน โปรแกรมการเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมการเรียนของคอมพิวเตอร์ รวมทั้งสื่อช่วยการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ
6. ในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองที่ประสบผลสำเร็จผู้อำนวยความสะดวกต้องมีบทบาทในการร่วมปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิด เป็นแหล่งความรู้ตามที่คุณเรียนต้องการ มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน มีส่วนร่วมในการถ่ายโอนบทบาทการเรียนการสอนและสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดอย่างแตกฉาน (critical thinking)
7. การชี้นำตนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นวิธีที่ผู้เรียนมีอิสระในการแก้ปัญหา ซึ่งไม่จำกัดว่าจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยเท่านั้น

8. การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสามารถเกิดขึ้นได้ในประชาชนทุกหมู่เหล่า ไม่จำกัดเพียงกลุ่มใด เชื้อชาติใดเท่านั้น

9. หากผู้สอนให้ความไว้วางใจแก่ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเรียนรู้อย่างเต็มที่และทุ่มเทในการเรียนรู้เพื่อคุณภาพ

10. การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้ได้ทุกปัญหา ในบางกรณี อาจมีข้อจำกัดบ้าง เช่น ในบางสังคมและวัฒนธรรม

จากความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองดังกล่าว จะเห็นว่าการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนมีความตั้งใจสูงและมีแรงจูงใจสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นมากขึ้น มีการปรับพฤติกรรมทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ ปรับวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง จัดการกับปัญหาได้ดีขึ้น และสามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีขึ้น ยาวนานขึ้น ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้วิธีการเรียนยังสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยา และธรรมชาติของมนุษย์ รวมทั้งพัฒนาการใหม่ทางการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาในปัจจุบันที่จะต้องมีการเตรียมผู้เรียนให้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ในรูปแบบนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสามารถพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ ลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้เรียน ซึ่งประกอบขึ้นด้วยเจตคติ ค่านิยม และความสามารถของผู้เรียนในการรับผิดชอบและการควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง กับลักษณะที่เป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน การมีแหล่งวิทยาการต่าง ๆ การลงมือปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนต้องอาศัยกระบวนการของความเข้าใจ และกระบวนการคิดวิเคราะห์ การวางแผนการเรียน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล

ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

บุคคลจะเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้นั้น ต้องมีลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการคือ

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การมีความสนใจในการเรียนรู้มากกว่าผู้อื่น มีความพึงพอใจกับความคิดริเริ่มของบุคคล มีความรักในการเรียนรู้และความคาดหวังว่าจะเรียนรู้

อย่างต่อเนื่อง แหล่งความรู้มีความดึงดูดใจ มีความอดทนต่อการค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย มีความสามารถในการยอมรับและใช้ประโยชน์จากคำวิจารณ์ได้ การนำความสามารถด้านสติปัญญา มาใช้ได้ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

2. มีอัตมโนทัศน์ในด้านของการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถจัดเวลาในการเรียนรู้ได้ มีระเบียบวินัยต่อตนเองมีความรู้ในด้านความจำเป็นในการเรียนรู้ และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มีความคิดเห็นต่อตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น

3. การมีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ ความสามารถติดตามปัญหายาก ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ความปรารถนาต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ ขึ้นชอบต่อการมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะทำงานด้วยตนเองได้ดี ขึ้นชอบในการเรียนรู้ มีความพอใจกับทักษะการอ่าน การทำความเข้าใจ มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งความรู้ต่าง ๆ มีความสามารถในการวางแผนการทำงานของตนเองได้ และมีความคิดริเริ่มในเรื่องการเริ่มต้นโครงการใหม่ ๆ

4. การมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ได้แก่ การมีทัศนคติต่อตนเองในด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลางหรือสูงกว่า ยินดีต่อการศึกษาในเรื่องที่ยาก ๆ ในขอบเขตที่ตนสนใจ มีความเชื่อมั่นต่อหน้าที่ในการสำรวจตรวจสอบเกี่ยวกับการศึกษา ขึ้นชอบที่จะมีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นต่อหน้าที่ในการสำรวจตรวจสอบเกี่ยวกับการศึกษา ขึ้นชอบที่จะมีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีความสามารถในการตัดสินใจกำหนดในการเรียนรู้ของตนเองได้

5. รักการเรียนรู้ ได้แก่ มีความชื่นชมในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการเรียนรู้ มีความสนุกสนานกับการสืบสวนหาความจริง

6. ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ มีความคิดที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี สามารถคิดค้นวิธีการแปลก ๆ ใหม่ ๆ และความสามารถที่จะคิดวิธีต่าง ๆ ได้มากมายหลายวิธีสำหรับเรื่องนั้น ๆ

7. การมองอนาคตในแง่ดี ได้แก่ การมีความเข้าใจตนเองว่าเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสนุกสนานในการคิดถึงเรื่องในอนาคต มีแนวโน้มในการมองปัญหาว่าเป็นสิ่งท้าทายไม่ใช่สัญญาณให้หยุดกระทำ

8. ความสามารถในการใช้ทักษะทางการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา คือ มีความสามารถใช้ทักษะพื้นฐานในการศึกษา ได้แก่ ทักษะการฟัง อ่าน เขียนและจำ มีทักษะในการแก้ปัญหา

เอกสารอ้างอิง

ชัยฤทธิ์ โพบิสุวรรณ. 2541. รายงานการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของผู้เรียนผู้ใหญ่ของกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่บางประเภท. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2541. เทคนิคการสอนแนวใหม่สำหรับการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน.

Knowles, M.S. 1975. **Self- Directed Learning: A Guide for Learner and Teacher.** New York: Association Press.

Guglielmino, L. M. 1977. **Development of the Self-directed Learning Readiness Scale.** Georgia: Unpublished Doctoral Dissertation, University of Georgia.